भाषाकलिका

प्रथमो भाग:
षष्ठश्रेणी
संस्कृतपाठयपुस्तकम्

शिक्षक शिक्षा निदेशालय तथा राज्य शैक्षिक
अनुसंधान और प्रशिक्षण परिषद,
ओड़िशा, भुवनेश्वरम्

ओड़िशा विद्यालय शिक्षा कार्यक्रम प्राधिकरण,
भुवनेश्वरम्

भाषाकलिका (प्रथम भाग)
षष्ठ श्रेणी - संस्कृतपाठयपुस्तकम्

लेखकमण्डली :

प्रो. गोपालकृष्ण दाश:
पण्डित नृसिंह चरण पण्डा
ड. गौतम महारणा
ड. विपिनविहारी शतपथी

समीक्षक :

ड.कालीप्रसन्न शतपथी

संयोजना :

ड.प्रीतिलता जेना
ड.तिलोत्तमा सेनापति
ड. सविता साहु

प्रकाशक:

विद्यालय - गणशिक्षा - विभाग:,
ओड़िशा सर्वकार:

संस्करणम् - २०१०
२०१९

प्रस्तुति :

शिक्षक शिक्षा निदेशालय तथा राज्य शैक्षिक अनुसंधान और प्रशिक्षणम् परिषद
ओड़िशा, भुवनेश्वरम्
और
ओड़िशा राज्य पाठ्यपुस्तक प्रणयन और प्रकाशनम् संस्था, भुवनेश्वरम्

मुद्रण : पाठ्यपुस्तक उत्पादन और विक्रय, भुवनेश्वरम्

ଭୂମିକା

ସଂସ୍କୃତ ବିଶ୍ୱର ସର୍ବପ୍ରାଚୀନ ଭାଷା । ବୈଦିକଯୁଗରୁ ଆଧୁନିକକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂସ୍କୃତଧାରା ନିରନ୍ତର ଗତିରେ ପ୍ରବାହିତ । ଜ୍ଞାନ-ବିଜ୍ଞାନ ବିଷୟକ ବହୁଗ୍ରନ୍ଥ ସଂସ୍କୃତରେ ରଚିତ ଓ ପ୍ରକାଶିତ । ''ସର୍ବଜନହିତାୟ'' ଏହି ଭାଷା ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ସଂସ୍କୃତ ହିଁ ମାନବିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ, ବୈଜ୍ଞାନିକ, ନୈତିକ ଓ ଆଧୁନିକ ତତ୍ତ୍ୱରାଶିର ଭଣ୍ଡାର । ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତି, ସଭ୍ୟତା, ଇତିହାସ, ଧର୍ମ, ଦର୍ଶନ, ଭୂଗୋଳ, ରାଜନୀତି, ପ୍ରବନ୍ଧନ ବିଦ୍ୟା, ଅର୍ଥନୀତି ଓ ବିଜ୍ଞାନର ଉପାଦାନ ସଂସ୍କୃତରେ ନିହିତ । ''ବସୁଧୈବ କୁଟୁମ୍ବକମ୍' ଭାବନାଦ୍ୱାରା ବିଶ୍ୱାୟନ ପ୍ରଚାରିତ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଶିକ୍ଷାପଦ୍ଧତିରେ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାଜ୍ଞାନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟସ୍ତରରେ ରାଷ୍ଟ୍ରିୟ ପାଠ୍ୟଚର୍ଯ୍ୟା ରୂପରେଖା-୨୦୦୫ ଅନୁସାରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଅନୁସାରେ ରାଜ୍ୟ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷା ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ଏବଂ ରାଜ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପରିଷଦର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ସଂସ୍କୃତରେ ନବୀନ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ନିର୍ମାଣର ଯୋଜନା କରାଯାଇଛି । ସର୍ବଶିକ୍ଷା ଅଭିଯାନ ଅନ୍ତର୍ଗତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅନୁସାରେ ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ରଚନା କରାଯାଇଛି । ନବୀନ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଶୃଙ୍ଖଳାରେ ''ଭାଷାକଳିକା – ପ୍ରଥମୋଭାଗଃ'' ଷଷ୍ଠଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ରଚିତ । ନୈତିକ ଓ ଶିକ୍ଷଣୀୟ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ମୂଳକ ରଚନା ଏଥିରେ ସନ୍ନିବେଶିତ । ବର୍ଣ୍ଣମାଳା, ଶବ୍ଦ ରଚନା, ମୌଖିକପାଠ ଓ ସର୍ଜନାତ୍ମକ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ଆଦି ବିବିଧ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଏଥିରେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ । ଛାତ୍ରଙ୍କର ଅଭିରୁଚି ଉତ୍ପାଦନ ଏକମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ତାହା ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଶୃଙ୍ଖଳାର ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ **'ଭାଷାକଳିକା - ପ୍ରଥମୋ ଭାଗଃ'** କୋମଳମତି ଛାତ୍ରଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ଶିକ୍ଷକ-ଛାତ୍ରଙ୍କର ଅନ୍ତଃକ୍ରିୟା ଓ ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର ମାଧ୍ୟମରେ ସଂସ୍କୃତ ପ୍ରତି ଅଭିରୁଚି ସୃଷ୍ଟି କରାଯିବା ସହ ସଂସ୍କୃତକୁ ଲୋକପ୍ରିୟ କରାଯାଇପାରିବ ବୋଲି ଆଶା । ଗାନ ମାଧ୍ୟମରେ ପଦ୍ୟ ଭାଗକୁ ରୁଚିକର କରାଯାଇ ପାରିବ । ଗାନ ସହ ଅଭିନୟ ପ୍ରକାର ମଧ୍ୟ ସଂଯୋଜିତ କରାଯିବ । ଛାତ୍ରର ଚିନ୍ତନ ଓ ଉଦ୍ଭାବନ ଶକ୍ତିକୁ କ୍ରିୟାଶୀଳ କରିବା ପାଇଁ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ଭୂମିକା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ କେବଳ

ସଙ୍କେତ ବହନ କରେ । ଶିକ୍ଷକ ଓ ଛାତ୍ରଙ୍କର ପାରସ୍ପରିକ ଅନ୍ତଃକ୍ରିୟାରେ ଏହା କ୍ରିୟାନ୍ୱିତ ହୋଇ ପାରିବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ । ପାଠ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀକୁ ଚିତ୍ରମାଧ୍ୟମରେ ରୋଚକ କରିବାର ପ୍ରୟାସ କରାଯାଇଛି ।

'ଭାଷା କଳିକା - ପ୍ରଥମୋ ଭାଗଃ' ରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ବିନ୍ଦୁପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ ପ୍ରଦତ୍ତ ।

* ସଂସ୍କୃତ ବର୍ଣ୍ଣ, ଶବ୍ଦ ଓ ବାକ୍ୟର ଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ
* ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର ମାଧ୍ୟମରେ ବୁଦ୍ଧିର ବିକାଶ
* ଭାଷିକ ତତ୍ତ୍ୱ (ଶ୍ରବଣ, ବାଚନ, ପଠନ ଓ ଲିଖନ)ର ପ୍ରୟୋଗ କ୍ଷମତା
* ନୈତିକ ମୂଲ୍ୟଭିତ୍ତିକ ସଂସ୍କୃତପଦ୍ୟର ପରିଚୟ
* ସଂସ୍କୃତରେ ବାର୍ତ୍ତାଳାପ କରିବାର ସାମାନ୍ୟ ପରିଚୟ
* ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦର ଶୁଦ୍ଧରୂପସହ ସାମାନ୍ୟ ପରିଚୟ
* ରୋଚକ ଚିତ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ରୁଚି ଉତ୍ପାଦନ ଓ ଭାଷା ଜ୍ଞାନ
* ରୋଚକ ଓ ଜ୍ଞାନବର୍ଦ୍ଧକ ଅଭ୍ୟାସ
* ପ୍ରକଳ୍ପ ନିର୍ମାଣ ପ୍ରସ୍ତୁତିର ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି
* ମୌଖିକ ଅଭ୍ୟାସ

ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ଭୂମିକା -

ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ବିଜ୍ଞାନସମ୍ମତ ଓ ସୁରୁଚିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ଅଧ୍ୟାପନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ଭୂମିକା ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ନବୀନ ପଦ୍ଧତିରେ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ରଚିତ, କିନ୍ତୁ ଏହାର କ୍ରିୟାନ୍ୱୟ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ସେମାନେ ସ୍ୱ ସ୍ୱ କୌଶଳ ମାଧ୍ୟମରେ ଛାତ୍ରଙ୍କର ରୁଚି ବଢାଇବାରେ ସହାୟକ । ଭାଷିକତତ୍ତ୍ୱର ପ୍ରାୟୋଗିକ ଅଭ୍ୟାସ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର କୁଶଳ ଅଧ୍ୟାପନା ଶୈଳୀ ଉପରେ ଆଶ୍ରିତ । ଦୃଶ୍ୟ-ଶ୍ରବ୍ୟ-ଯାନ୍ତ୍ରିକ ସାମଗ୍ରୀ ସହାୟତାରେ ଚିତ୍ର-ଗାନ-ପାଠ ମାଧ୍ୟମରେ ଅଭିନୟ ସଂବାଦ ପରକ କୌଶଳ ଅବଲମ୍ବନ କରି ସଂସ୍କୃତ ଅଧ୍ୟୟନକୁ ରୋଚକ, ସରଳ ଓ ଲୋକପ୍ରିୟ କରିବା ପାଇଁ ଅନୁଭବୀ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ପ୍ରୟାସ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉପଯୋଗୀ ।

ସେମାନଙ୍କର ସୁଚିନ୍ତିତ ପରାମର୍ଶକୁ ଆମେ ସ୍ୱାଗତ କରିବୁ ।

॥ ଇତି ॥

ଲେଖକମଣ୍ଡଳୀ

SYLLABUS OF SANSKRIT (UPPER PRIMARY LEVEL)

1. INTRODUCTION ABOUT THE SUBJECT :

ସଂସ୍କୃତ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱର ସର୍ବପ୍ରାଚୀନ ଭାଷା । ବୈଦିକଯୁଗରୁ ଆଧୁନିକ କାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂସ୍କୃତଧାରା ଅବାଧ ଗତିରେ ପ୍ରବାହିତ । ଜ୍ଞାନ ବିଜ୍ଞାନ ବିଷୟକ ବହୁ ଗ୍ରନ୍ଥ ସଂସ୍କୃତଭାଷାରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଅନ୍ୟଭାଷା ଶିକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ସହାୟିକା ହୁଏ । ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ଅଧ୍ୟୟନ ଭାରତକୁ ଏକତା ସୂତ୍ରରେ ବାନ୍ଧିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇଥାଏ । ଭାରତ ସଂବିଧାନର ଅଷ୍ଟମ ଅନୁଚ୍ଛେଦ ଅନୁଯାୟୀ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାକୁ ଆଧୁନିକ ଭାରତୀୟ ଭାଷାର (MIL) ମାନ୍ୟତା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । ଏହି ଭାଷା ଦ୍ୱାରା ଭାରତୀୟ ସଭ୍ୟତା, ସଂସ୍କୃତି, ଧର୍ମ, ଦର୍ଶନ, ପୁରାଣ, ଇତିହାସ, ଭୂଗୋଳ, ରାଜନୀତି, ଅର୍ଥନୀତି, ପ୍ରବନ୍ଧନ ବିଦ୍ୟା ଓ ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସମ୍ୟକ୍ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ ହୋଇଥାଏ । ମାନବୀୟ ମୂଲ୍ୟ ଓ ବିଶ୍ୱବନ୍ଧୁତ୍ୱର ଭାବ ସଂସ୍କୃତଭାଷା ଦ୍ୱାରା ବିକାଶ ଲାଭ କରିଥାଏ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ତରରୁ ମାଧ୍ୟମିକ ସ୍ତର (ଷଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀରୁ ଦଶମ ଶ୍ରେଣୀ) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ପଠନ ଓ ପାଠନ ନିମନ୍ତେ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ବିକଶିତ କରାଯାଉଛି ।

2. OBJECTIVES (ସାମାନ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ)

- ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ନିଜଲିପି ସହିତ ଦେବନାଗରୀ ଲିପିକୁ ପରିଚିତ କରାଇବା ।
- ସଂସ୍କୃତଭାଷାର ପ୍ରାଥମିକ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରଦାନ କରିବା ।
- ବୋଧପୂର୍ବକ ଶ୍ରବଣ, କଥନ, ପଠନ ଓ ଲିଖନ କ୍ଷମତା ପ୍ରଦାନ କରିବା ।
- ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ରୁଚି ବଢାଇବା ।
- ଛାତ୍ର/ଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ନୈତିକ, ସାମାଜିକ ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରିୟ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ବିକାଶ ପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇବା ।
- ପରିବେଶ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ।
- ମାତୃଭାଷାରେ ଥିବା ସଂସ୍କୃତ ପଦ ମାନଙ୍କ ସହିତ ପରିଚିତ କରାଇବା ।

ବିଶେଷ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

- ସଂସ୍କୃତର ଧ୍ୱନି ଗୁଡିକର ଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ କରାଇବାର ଯୋଗ୍ୟତା ଉତ୍ପନ୍ନ କରାଇବା ।

- ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ବିଶେଷ କରି ବ୍ୟାବହାରିକ ଭାଷାରେ ସରଳବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝିବା ଓ କହିବାର କ୍ଷମତା ବଢ଼ାଇବା ।
- ଅର୍ଥବୋଧ ସହିତ ସଂସ୍କୃତ ଗଦ୍ୟାଂଶକୁ ପଠନ କରିବାର କ୍ଷମତା ବିକଶିତ କରିବା ।
- ସଂସ୍କୃତ ଶ୍ଳୋକଗୁଡ଼ିକୁ ମନେ ରଖି ସ୍ୱର ସହିତ ଗାନ କରିବାର ଯୋଗ୍ୟତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ।
- ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ସରଳ ବାକ୍ୟ ରଚନା କରିବାର କ୍ଷମତା ବଢ଼ାଇବା ।
- ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ଜିଜ୍ଞାସା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ।
- ସଂସ୍କୃତ ଗୀତ / କବିତାର ଲୟବୋଧ ତଥା ଗାନ କରିବାର କ୍ଷମତା ବୃଦ୍ଧି କରିବା ।
- ଶ୍ରବଣ, କଥନ, ପଠନ, ଲେଖନ, ବାଚନ, ଅନୁବାଚନ, ଦୃଶ୍ୟ ଓ ଶ୍ରବ୍ୟ ପଦ୍ଧତି ଦ୍ୱାରା ଯୋଗ୍ୟତା ବୃଦ୍ଧି କରିବା ।

୩. କୌଶଳ ପରକ ଯୋଗ୍ୟତା :

(କ) ଶ୍ରବଣ

- ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀ ସଂସ୍କୃତଭାଷାର ବିଶିଷ୍ଟ ଧ୍ୱନି ଗୁଡ଼ିକ ଶ୍ରବଣ କରି ଚିହ୍ନି ପାରିବା । ପ୍ରାତିପଦିକ- ବାଳକ, ଶିକ୍ଷକ, ମୁନି, ସାଧୁ
- ବିସର୍ଗ ଧ୍ୱନି – ବାଳକଃ, ଶିକ୍ଷକଃ, ମୁନିଃ, ସାଧୁଃ
- ର, ରେଫ ତଥା 'ର' ରୁ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବା ଶବ୍ଦ ଯଥା – କୃମି, କର୍ମ, କ୍ରମ, ପର୍ବତ ଇତ୍ୟାଦି ।
- ଅନୁନାସିକ ଓ ଅନୁସ୍ୱାର ଧ୍ୱନି – ସଂଗୀତ, ସଂସ୍କାର
- ସଂଯୁକ୍ତାକ୍ଷର – ଦ୍ୟ, ଦ୍ଧ, ଦ୍ଦ, ହ୍ୱ, ହ୍ମ, ହ୍ନ, କ୍ଷ, ତ୍ର, ଜ୍ଞ, ସ୍ତ, ସ୍ୱ ଇତ୍ୟାଦି ।
- ଉଷ୍ମ ଧ୍ୱନି – ଶ, ଷ, ସ, ହ
- ସଂସ୍କୃତର ସରଳ ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଶୁଣି ଅର୍ଥ ବୁଝିବା ତଥା ସେଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରୟୋଗ କରି ଶିଖିବା ।

(ଖ) ଭାଷଣ

- ସଂସ୍କୃତ ପଦଗୁଡ଼ିକର ଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ଜାଣିବା ।
- ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ସୁଭାଷିତମାନଙ୍କୁ କଣ୍ଠସ୍ଥ କରି ଶୁଣାଇ ପାରିବା ।
- ସଂସ୍କୃତରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ସରଳ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଇ ପାରିବା ।

(ଗ) ପଠନ

- ସରଳ ସଂସ୍କୃତ ଗଦ୍ୟାଂଶର ଶୁଦ୍ଧ ପଠନ କ୍ଷମତା ବୃଦ୍ଧି କରିବା ।
- ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକରେ ଥିବା ସୁଭାଷିତ ଗୁଡିକୁ ଶୁଦ୍ଧ ଭାବରେ ପଢିପାରିବା ।
- ସରଳ ସଂସ୍କୃତ ବାକ୍ୟକୁ ପଢି ଅର୍ଥ ବୁଝିବା ତଥା ତା'ଉପରେ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡିକର ଉତ୍ତର ଦେଇପାରିବା ।

(ଘ) ଲେଖନ

- ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକରେ ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇଥିବା ଶବ୍ଦକୁ ଶୁଦ୍ଧଭାବେ ଲେଖିପାରିବା ।
- ସରଳ ସଂସ୍କୃତ ବାକ୍ୟ ଶୁଣି ଶୁଦ୍ଧଭାବେ ଲେଖିପାରିବା । (ଶ୍ରୁତ ଲେଖନ)

୪. ସଂସ୍କୃତ କଥନ କ୍ଷମତା ବୃଦ୍ଧି

- ସଂସ୍କୃତ ବାକ୍ୟରେ ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇଥିବା ନାମ ପଦ (ବିଶେଷ୍ୟ, ସର୍ବନାମ) ସହିତ କ୍ରିୟାପଦର ଉପଯୁକ୍ତ ଅନ୍ୱୟ କରି ଶିଖିବା ।
- ବାକ୍ୟରେ ବିଶେଷ୍ୟ ପଦ ସହିତ ଉପଯୁକ୍ତ ବିଶେଷଣ ପଦର ଅନ୍ୱୟ କରି ଶିଖିବା ।
- ସଂସ୍କୃତରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ବାକ୍ୟ ଗଠନ କରି ଶିଖିବା ।
- ସଂସ୍କୃତରେ ସରଳ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ଶିଖିବା ଏବଂ ତା'ର ଉତ୍ତର ପ୍ରଦାନ ଶିକ୍ଷା କରିବା ।

SANSKRIT - SYLLABUS IN DETAIL FOR CLASS - VI

Unit	Contents Concept & Sub concept in detail	Suggested Activities	No. of Periods	Suggested Evaluation	Perce-ntage of Marks	Remarks
୧.	ବର୍ଣ୍ଣ ପରିଚୟ					
	କ) ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ	ଚିତ୍ରଆଧାରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ଶିକ୍ଷଣ	୦୬	କ) ପ୍ରଦତ୍ତ ଚିତ୍ର/ବର୍ଣ୍ଣକୁ ଆଧାରକରି ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ	୦୫	
	ଖ) ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣ			ଖ) ଖେଳନା ଉପଯୋଗ		
	ଗ) ଅନୁନାସିକ ବର୍ଣ୍ଣ					
୨.	ଧ୍ୱନି ପରିଚୟ					
	କ) ପ୍ରାତିପଦିକ	ଚିତ୍ର ଆଧାରିତ	୦୮	କ) ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ		
	ଖ) ବିସର୍ଗ			ଖ) ଶବ୍ଦ ମେଳନ	୦୬	
	ଗ) ର, ରେଫ ତଥା 'ର' ରୁ ସୃଷ୍ଟ ଶବ୍ଦ (କୃମି, କର୍ମ, କ୍ରମ, ଇତ୍ୟାଦି)			ଗ) ଚିତ୍ର ଆଧାରିତ ପ୍ରଶ୍ନ		
	ଘ) ଅନୁନାସିକ, ଅନୁସ୍ୱାର			ଘ) ଶୁଦ୍ଧ ପଦ ଲେଖନ		
	ଙ) ସଂଯୁକ୍ତାକ୍ଷର					
	ଚ) ଉଷ୍ମ ଧ୍ୱନି					
୩.	ବିଶେଷ୍ୟ					
	କ) 'ଅ'କାରାନ୍ତ ପୁଂଲିଙ୍ଗ – ବାଳକ, ଶିକ୍ଷକ, କୃଷକ ଇତ୍ୟାଦି	ଚିତ୍ର ଆଧାରିତ	୧୦	କ) ସ୍ତମ୍ଭମେଳନ	୦୮	
	ଖ) 'ଆ'କାରାନ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ -ଲତା, ବାଳିକା, କବିତା ଇତ୍ୟାଦି			ଖ) ଉହ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ ସଂଯୋଜନ		
	ଗ) 'ଅ'କାରାନ୍ତ ନପୁଂସକ ଲିଙ୍ଗ - ଫଳ, ପତ୍ର, ପୁଷ୍ପ ଇତ୍ୟାଦି			ଗ) ବିକ୍ଷିପ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ମେଳନ		
				ଘ) ଚିତ୍ର ଦେଖି ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ		
୪.	ବିଶେଷଣ					
	କ) ସଂଖ୍ୟା ୧ ଠାରୁ ୨୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ	ଗୀତ ଓ କ୍ରୀଡା ଆଧାରିତ	୦୬	କ) ସଂଖ୍ୟା ଲେଖନ	୦୬	
	ଖ) ପୂରଣ ବାଚକ ପ୍ରଥମରୁ ଦଶମ			ଖ) ଅକ୍ଷରରେ ସଂଖ୍ୟା		
	ଗ) ଗୁଣ ବାଚକ ଅକାରାନ୍ତ, ଆକାରାନ୍ତ			ଗ) ସ୍ତମ୍ଭମେଳନ		
				ଘ) ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ		

୫.	ସର୍ବନାମ				
	କ) ଶବ୍ଦ ପରିଚୟ ଓ ପ୍ରୟୋଗ - ଅହମ୍, ବୟମ୍, ମମ, ଅସ୍ମାକମ୍, ସଃ, ତେ, ସା, ତାଃ, ତତ୍, ତାନି, କଃ, କେ, କା, କାଃ, କିମ୍, କାନି, ଏଷଃ, ଏତେ, ଏଷା, ଏତାଃ, ଏତତ୍, ଏତାନି	ସଚିତ୍ର, କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ସରଳ ବାକ୍ୟ ଆଧାରିତ	୦୬	କ) ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ ଖ) ଶବ୍ଦ ମେଳନ ଗ) ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର ଅଭ୍ୟାସ	୦୫
୬.	କ୍ରିୟା				
	କ) ଲଟ୍ (ବର୍ତ୍ତମାନ) ଖ) ଲୃଟ୍ (ଭବିଷ୍ୟତ୍) } ତିନିପୁରୁଷ ଏକବଚନ ଓ ବହୁବଚନ ପ୍ରୟୋଗ (ପଠ୍, ହସ୍, ଚଲ୍, ଖେଳ୍, ଖାଦ୍ ପା, ଗମ୍, ଦୃଶ୍)	କ) ସରଳ ବାକ୍ୟାଧାରିତ ଖ) କେବଳ ଚିତ୍ରଗତ ପ୍ରୟୋଗ	୦୮	କ) ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ ଖ) ବାକ୍ୟ ରଚନା ଗ) ସ୍ତମ୍ଭ ମେଳନ ଘ) ସଂଶୋଧନ	୦୫
୭.	ଅବ୍ୟୟ				
	କ) ଯତ୍ର, ତତ୍ର, କୁତ୍ର, ଅତ୍ର, ସର୍ବତ୍ର, ଅନ୍ୟତ୍ର, ଯଦା, ତଦା, ସଦା, ଏକଦା, ଚ, ସର୍ବଦା, ଅପି, ଅଦ୍ୟ, ଶ୍ୱଃ, ହ୍ୟଃ, ପ୍ରାତଃ, ଦିବା, ସାୟମ୍, ନକ୍ତମ୍, ଅଧୁନା, ଏବ, କୁତଃ	କ) ସରଳ ବାକ୍ୟାଧାରିତ ଖ) କେବଳ ଚିତ୍ରଗତ ପ୍ରୟୋଗ	୦୪	କ) ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ ଖ) ପ୍ରଶ୍ନ ନିର୍ମାଣ ଗ) ସ୍ତମ୍ଭ ମେଳନ	୦୫
୮.	ଶ୍ଳୋକ ଗୀତ				
	କ) ନୀତି ଶ୍ଳୋକ ଖ) ବନ୍ଦନା (i) ଈଶ୍ୱର ବନ୍ଦନା (ii) ଦେଶବନ୍ଦନା ଗ) ଆଧୁନିକ ଗୀତ	କ) ସସ୍ୱର ଗାନ ଖ) ଅଭିନୟ ସହିତ ଗାନ ଗ) ଶ୍ଳୋକ ଉଚ୍ଚାରଣ ଓ ଶ୍ଳୋକାନ୍ତ ଅନ୍ତ୍ୟାକ୍ଷର ଆଦି ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଆୟୋଜନ	୧୨	କ) ଅର୍ଥ ଲେଖନ ଖ) ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ ଗ) ଭବ୍ୟ ଶବ୍ଦ ସଂଯୋଜନ ଘ) ଗାନ	୧୦
		ମୋଟ		୬୦	୫୦

ବି.ଦ୍ର: - ଷଷ୍ଠଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ

୫୦ ନମ୍ବର ଲିଖିତ
୫୦ ନମ୍ବର ମୌଖିକ

ସର୍ବମୋଟ ୧୦୦ ନମ୍ବର ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍କ

पाठानुक्रमणिका

पाठा:	विषया:	पृष्ठाङ्का:
	वन्दना	१
प्रथम: पाठ:	वर्णपरिचय:	२
द्वितीय: पाठ:	अतिरिक्तवर्णपरिचय:	१८
तृतीय: पाठ:	मात्रापरिचय:	२४
चतुर्थ: पाठ:	मात्रायोग:	२६
पञ्चम: पाठ:	ध्वनिपरिचय:	३४
षष्ठ: पाठ:	अकारान्तपुंलिङ्ग:	४८
सप्तम: पाठ:	आकारान्तस्त्रीलिङ्ग	५१
अष्टम: पाठ:	अकारान्तनपुंसकलिङ्ग:	५४
नवम: पाठ:	इकारान्तपुंलिङ्ग:	५७
	उकारान्तपुंलिङ्ग:	५७
दशम: पाठ:	संख्या	६२
एकादश: पाठ:	पूरणवाचकशब्दा:	७०
द्वादश: पाठ:	गुणवाचकशब्दा:	७३
त्रयोदश: पाठ:	सर्वनामप्रयोग:	७४
चतुर्दश: पाठ:	परिचय:	८४
पञ्चदश: पाठ:	शरीरस्य अङ्गानि	८८
षोडश: पाठ:	क्रियापरिचय:	९०
सप्तदश: पाठ:	वचनपरिचय:	९३
अष्टादश: पाठ:	वर्तमानकाल:	९६
नवदश: पाठ:	संभाषणम्	१०९
विंश: पाठ:	भविष्यत् काल:	११२
एकविंश: पाठ:	वासर:	११७
द्वाविंश: पाठ:	अव्ययप्रयोग:	११९
त्रयोविंश: पाठ:	रक्ष गोमातरम्	१२१
	लालनगीतम्	१२३
	अहंनमामि	१२५
चतुर्विंश: पाठ:	अक्षरगीतम्,	१२७
	बालका: आयात	१२९
	सुभाषितानि	१३१
	वदतु संस्कृतम्	१३३
	पाठ्य खसडा	१३४

वन्दना

नमो गणेश ! विघ्नेश !

गिरिजानन्दन ! प्रभो !

मम विघ्नविनाशाय

गणाधिपतये नमः ।।

सरस्वति ! नमस्तुभ्यं

वरदे ! कामरूपिणि !

विद्यारम्भं करिष्यामि

सिद्धिर्भवतु मे सदा ।।

ଏହି ବିଷୟଟି ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପଢାଇବା ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନୁହେଁ।
ପିଲାମାନେ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ପଢି ମନେ ରଖିବେ।

वर्णपरिचयः (ବର୍ଣ୍ଣପରିଚୟଃ)

स्वरवर्णाः (ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣାଃ)

अ आ इ ई
उ ऊ ऋ ॠ
ऌ

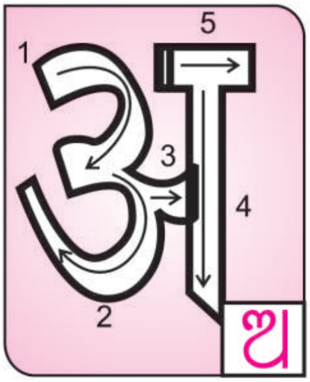

अ	अ							

अजः (ଅଜଃ)

आ	आ							

आसनम् (ଆସନମ୍)

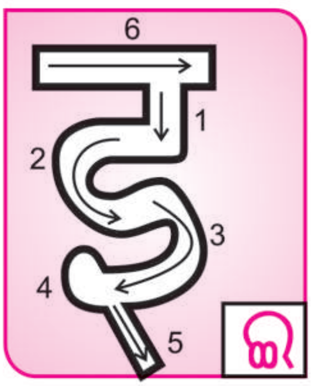

इ	इ							

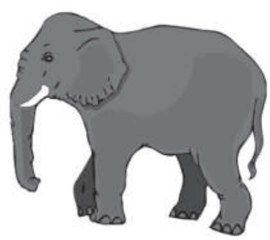

इभः (ଇଭଃ)

ई	ई							

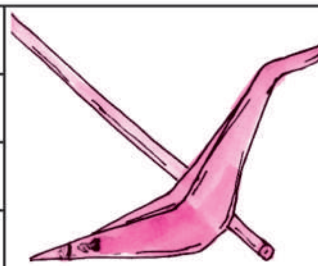

ईष : (ଈଷଃ)

उ	उ							

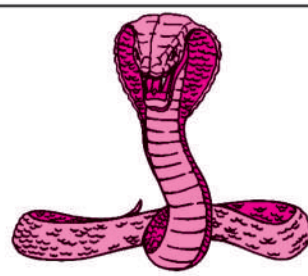

उरग : (ଉରଗଃ)

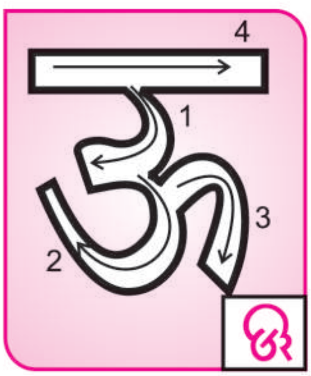

ऊ	ऊ							

ऊषणम् (ଊଷଣମ୍)

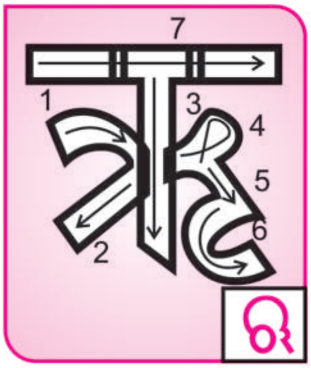

ऋ

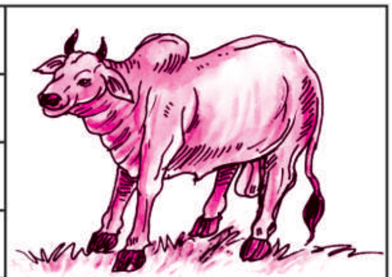

ऋषभ : (ଋଷଭଃ)

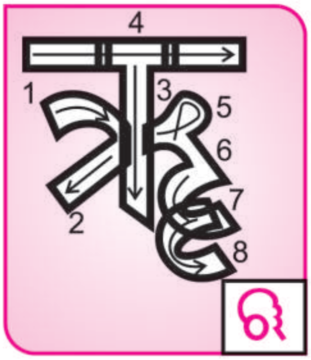

ॠ

ॠ

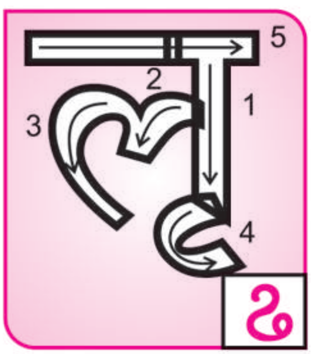

ॡ

ॡ

ए ऐ ओ औ

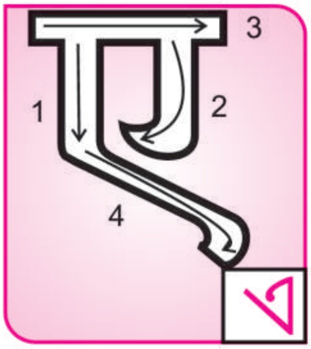

ए

एण : (ଏଣଃ)

ऐ

ऐडक : (ଐଡକଃ)

ओ

ओकण : (ଓକଣଃ)

औ

औषधम् (ଔଷଧମ୍)

अभ्यासः (ଅଭ୍ୟାସ)

१. रिक्तस्थानं पूरयतु ଖାଲିସ୍ଥାନ ପୂରଣକର

१. अ .... इ........उ.......... ऋ.........ए.......... ओ............

२. ....आ.........ई.........ऊ.........ॠ......... ऐ..........औ

२. क्रमशः लिखतु (କ୍ରମରେ ଲେଖ)

ई उ अ ऐ ओ ॠ ए आ इ ऊ ऋ औ लृ

___ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପ୍ରତି -

ପ୍ଲାଷ୍ଟିକରେ ତିଆରି ଦେବନାଗରୀ ଅକ୍ଷର ସଂଗ୍ରହ କରି ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବର୍ଣ୍ଣ ଚିହ୍ନାଇବାର ଅଭ୍ୟାସ ଓ କ୍ରମଶଃ ସଜାଇ ରଖିବା ପାଇଁ ଶିକ୍ଷକ ବନ୍ଧୁ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇବେ ।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ଇଭଃ - ହାତୀ, ଊଷଣମ୍ - ଅଦା, ଏଣଃ - ହରିଣ, ଐଡ଼କଃ - ମେଣ୍ଢା, ଓକଣଃ - ଓଡ଼ଶ / ଛାରପୋକ ।

व्यञ्जनवर्णाः (ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣ)

क ख ग

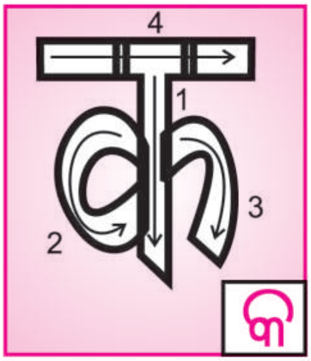

क क

कमलम् (କମଳମ୍)

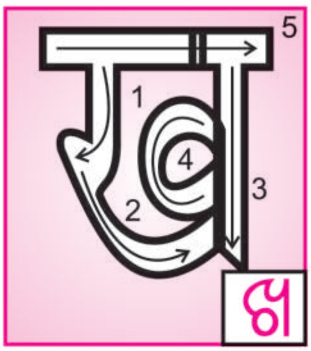

ख ख

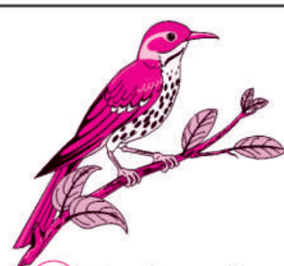

खगः (ଖଗଃ)

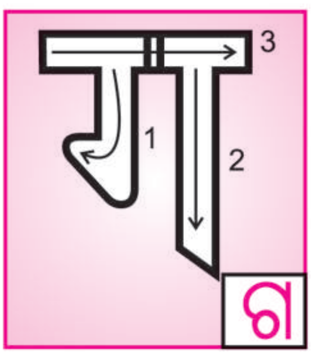

ग ग

गलः (ଗଳଃ)

घ ङ च

घ | ଘ

घट: (ଘଟଃ)

ङ | ଙ

कङ्कतम् (କଙ୍କତମ୍)

च | ଚ

चषक: (ଚଷକଃ)

छ ज झ

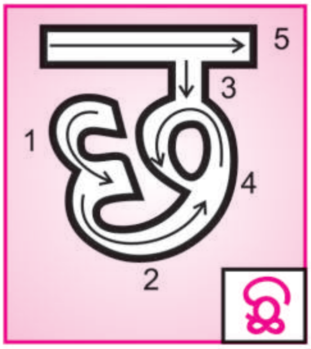

छ

छत्रम् (ଛତ୍ରମ୍)

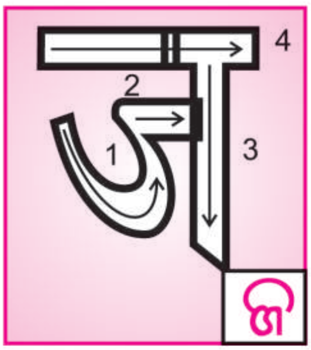

ज

जलम् (ଜଳମ୍)

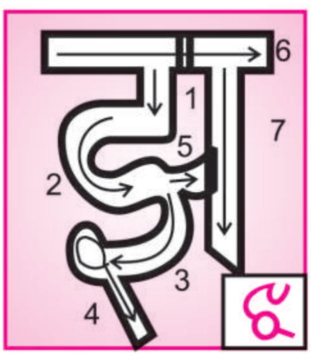

झ

झष: (ଝଷଃ)

ञ ट ठ

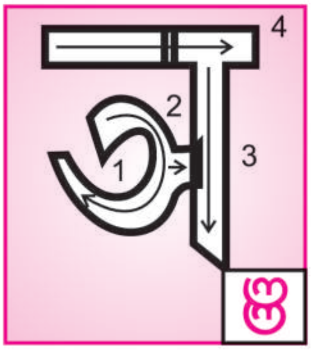

ञ

खञ्जन : (ଖଞ୍ଜନଃ)

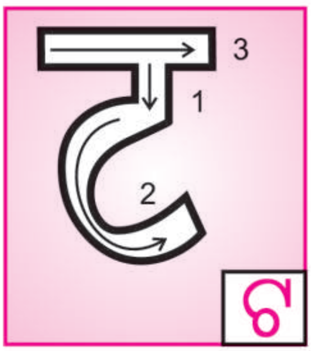

ट

टङ्कम् (ଟଙ୍କମ୍)

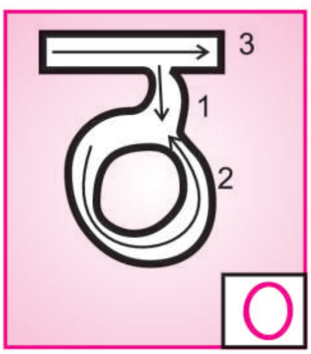

ठ

कमठः (କମଠଃ)

ड ढ ण

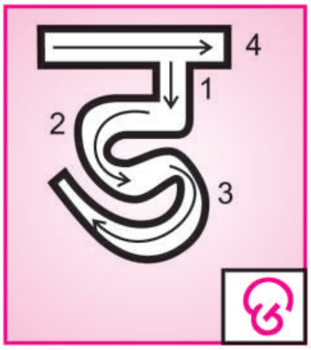

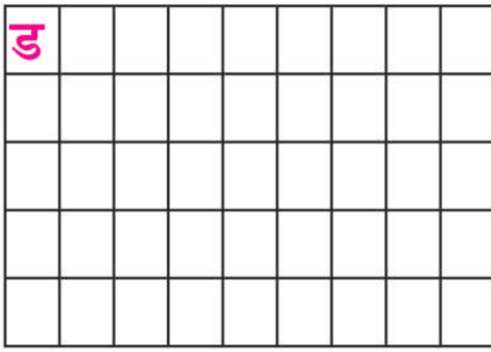

डमरु: (ଡମରୁଃ)

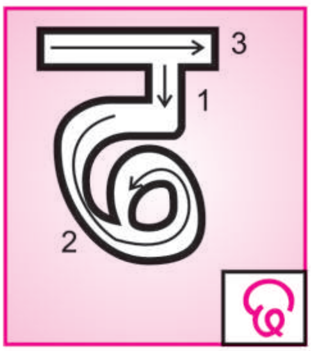

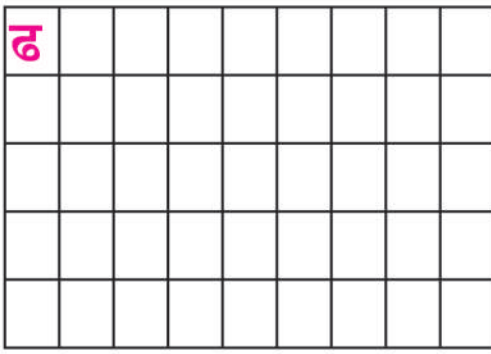

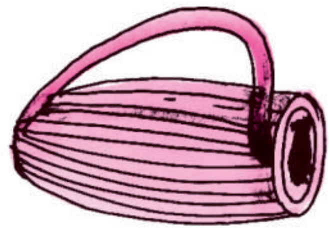

ढोल: (ଢୋଲଃ)

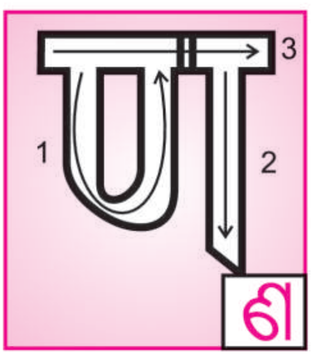

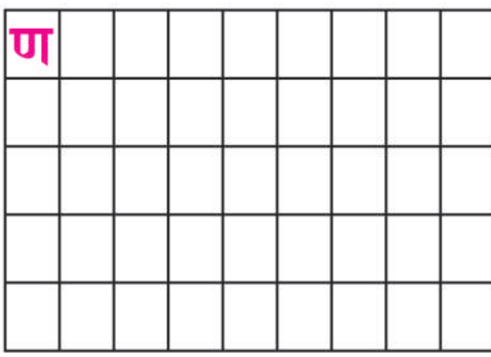

चरण: (ଚରଣଃ)

त थ द

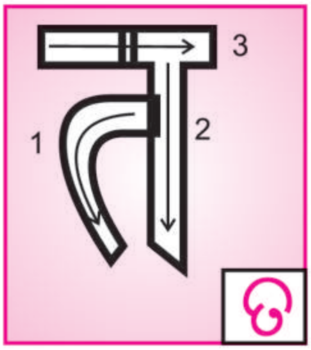

त

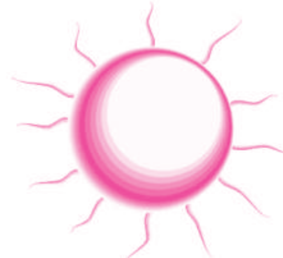

तपन : (ତପନଃ)

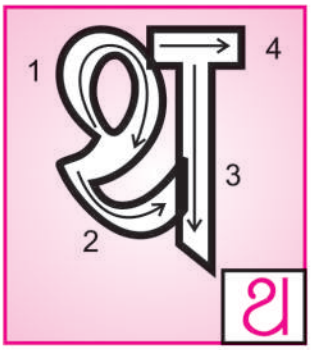

थ

पथ : (ପଥଃ)

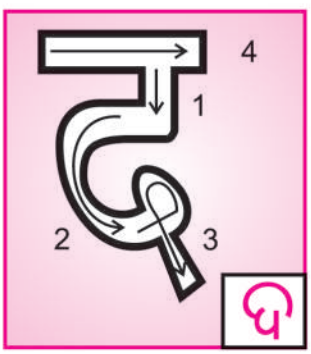

द

दशन : (ଦଶନଃ)

ध न प

ଧ

ध

धट: (ଧଟଃ)

ନ

न

नग: (ନଗଃ)

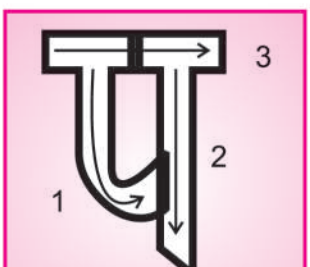

ପ

प

पदकम् (ପଦକମ୍)

फ ब भ

फ

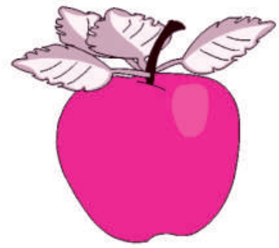

फलम् (ଫଳମ୍)

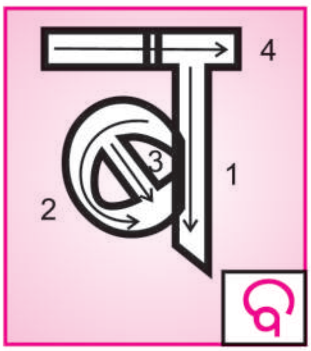

ब

बकः (ବକଃ)

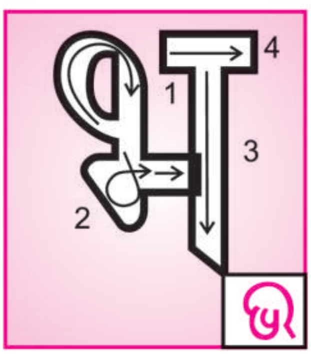

भ

भटः (ଭଟଃ)

म य र

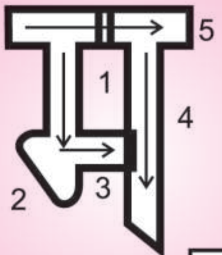

ମ

म

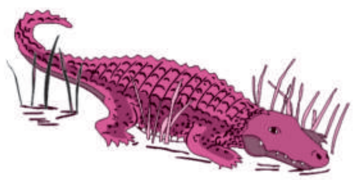

मकर : (ମକରଃ)

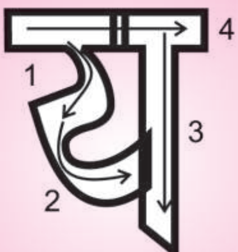

ଯ ୟ

य

यव : (ଯବଃ)

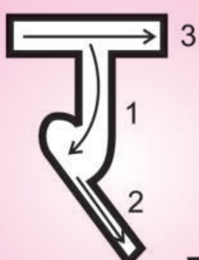

ର

र

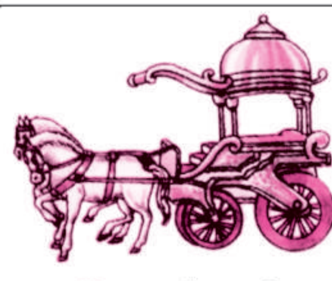

रथ : (ରଥଃ)

ल   व   श

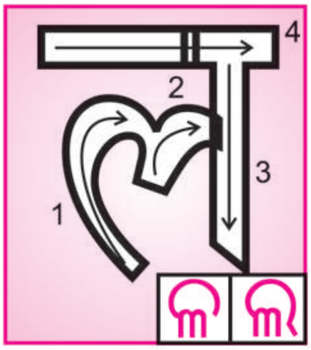

ल

लता (ଲତା)

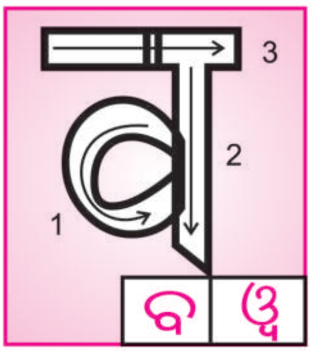

व

वदनम् (ବଦନମ୍)

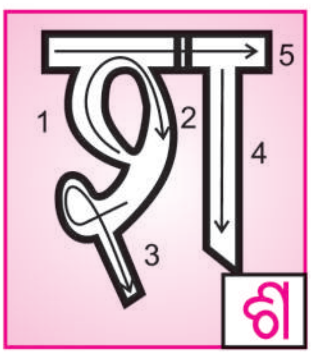

श

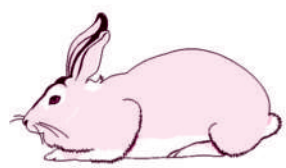

शशक: (ଶଶକଃ)

ष स ह

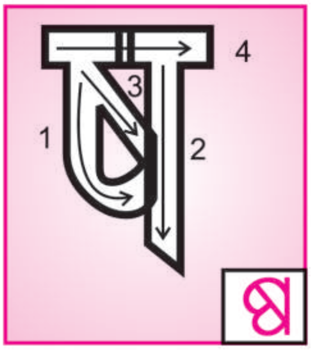

ष

षट्पद: (ଷଟ୍ପଦଃ)

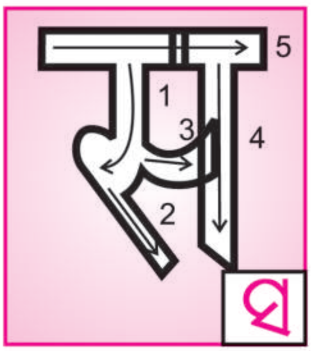

स

सरट: (ସରଟଃ)

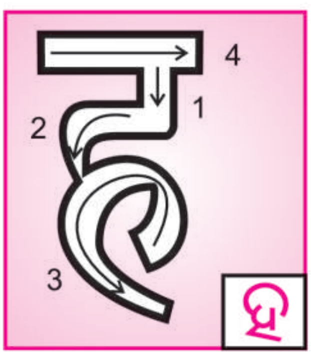

ह

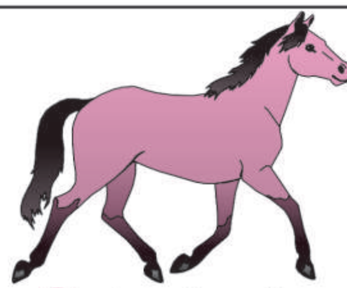

हय: (ହୟଃ)

ଅତିରିକ୍ତବର୍ଣ୍ଣପରିଚୟଃ

द्वितीय: पाठ:

अं   अ: अँ

अं

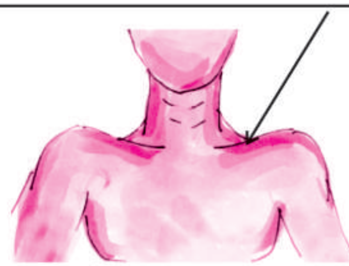

अंस :(ଅଂସଃ)

अ:

विष्णु :(ବିଷ୍ଣୁଃ)

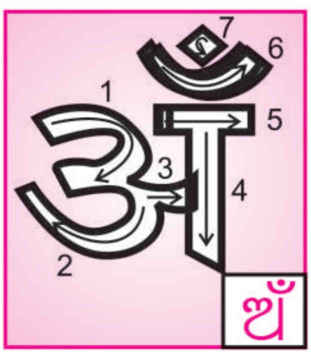

अँ

ॐ

କ୍ଷ

କ୍ଷ								

ରକ୍ଷକ :(ରକ୍ଷକଃ)

ସୂଚନା - ଅ ଠାରୁ କ୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଗ କରନ୍ତୁ ।

त्र ज्ञ श्र

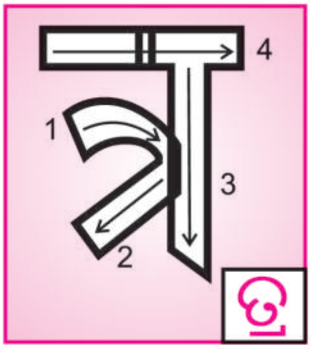

त्र

पत्रम् (ପତ୍ରମ୍)

ज्ञ

यज्ञः (ଯଜ୍ଞଃ)

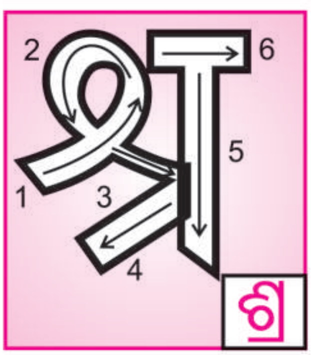

श्र

श्रवणम् (ଶ୍ରବଣମ୍)

व्यञ्जनवर्णाः : ବ୍ୟଞ୍ଜନ ବର୍ଣ୍ଣ

क	ख	ग	घ
च	छ	ज	झ
ट	ठ	ड	ढ
त	थ	द	ध
प	फ	ब	भ
य	र	ल	व
श	ष	स	ह

ङ, ञ, ण, न, म — अनुनासिकवर्णाः

अभ्यासः (ଅଭ୍ୟାସ)

रिक्तं स्थानं पूरयतु ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର

१.

क		ग		ङ
च		ज		ञ
ट		ड		ण
त		द		न
प		ब		म
य		ल		
श		स		

२.

	ख		घ	
	छ		झ	
	ठ		ढ	
	थ		ध	
	फ			
	र		व	
	ष		ह	

२. **क्रमश: लिखतु ସଜାଇ ଲେଖ**

क	ञ	ज	ढ	य	ट	ध
च	ठ	ङ	र	स	द	ग
ड	घ	ल	ष	भ	झ	ख
छ	प	फ	त	व	म	ह
	थ	न	ब	श	ण	

३. **क्रमश: योजयतु ସଜାଇ ଯୋଗକର**

क	च	थ	न
ग	ज	ध	भ
ङ	घ	प	द
छ	ख	ब	फ
झ	ठ	म	ल
ट	ढ	र	य
ड	त	व	स
ण	ञ	ष	श

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପ୍ରତି -

ପ୍ଲାଷ୍ଟିକରେ ତିଆରି ଦେବନାଗରୀ ଅକ୍ଷର ସଂଗ୍ରହ କରି ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବର୍ଣ୍ଣ ଚିହ୍ନାଇବାର ଅଭ୍ୟାସ ଓ କ୍ରମଶଃ ସଜାଇ ଲେଖିବା ପାଇଁ ଶିକ୍ଷକ ବନ୍ଧୁ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇବେ ।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ଖଗଃ - ଚଢ଼େଇ, ଗଳଃ - ଗଳା, ଖଞ୍ଜନଃ - କଜଳପାତି, ଝଷଃ - ବଡ଼ମାଛ
ଦଶନଃ - ଦାନ୍ତ, ସରଟଃ - ଏଣ୍ଡୁଅ, ଷଟ୍‌ପଦଃ - ଭ୍ରମର, ଶଶକଃ - ଠେକୁଆ, ମକରଃ- କୁମ୍ଭୀର

अभ्यासः (ଅଭ୍ୟାସ)

४. योजयतु (ଯୋଗ କର)

दशनः

इभः

टङ्कम्

शशकः

हयः

कमलम्

पदकम्

रथः

अजः

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପ୍ରତି :-

ଶିକ୍ଷକ ବନ୍ଧୁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ଚିତ୍ରଗୁଡିକ ଦେଖାଇବେ। କାଗଜଖଣ୍ଡମାନଙ୍କରେ ଚିତ୍ରର ନାମ ଲେଖିଥିବେ। ଚିତ୍ର ତଳେ ଉପଯୁକ୍ତ ନାମ ଲେଖାଥିବା କାଗଜଖଣ୍ଡକୁ ଲଗାଇବାକୁ ପିଲାମାନଙ୍କୁ କହିବେ।

ନିଜକାମ :

ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ପାଠ ଅନୁଯାୟୀ ବିଭିନ୍ନ ଚିତ୍ର ସଂଗ୍ରହ କରି ଆଣିବେ ଏବଂ ତା' ତଳେ ସଂସ୍କୃତରେ ତା'ର ନାମ ଲେଖିବେ।

५. पश्यतु वदतु (ଦେଖ ଓ କୁହ)

मात्रापरिचय : ମାତ୍ରାପରିଚୟ

क् + अ = क ।	______ + ______ = ______
क् + आ = का ।	______ + ______ = ______
क् + इ = कि ।	______ + ______ = ______
क् + ई = की ।	______ + ______ = ______
क् + उ = कु ।	______ + ______ = ______
क् + ऊ = कू ।	______ + ______ = ______
क् + ऋ = कृ ।	______ + ______ = ______
क् + ॠ = कॄ ।	______ + ______ = ______
क् + ए = के ।	______ + ______ = ______
क् + ऐ = कै ।	______ + ______ = ______
क् + ओ = को ।	______ + ______ = ______
क् + औ = कौ ।	______ + ______ = ______
क् + अं = कं ।	______ + ______ = ______
क् + अः = कः ।	______ + ______ = ______
क् + अँ = कँ ।	______ + ______ = ______

क का कि की कु कू कृ कॄ के कै को कौ कं कः कँ

अभ्यासः (ଅଭ୍ୟାସ)

रिक्तं स्थानं पूरयतु ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର

१.(क) च् + ___ई___ = ची

(ख) प् + ऋ = ________

(ग) म् + ________ = मि

(घ) ________ + अ = क

(ङ) ________ + ऊ = रू

(च) ज् + आ = ________

(छ) स् + ________ = से

(ज) ________ + अ = ग

(झ) र् + ________ = रु

(ञ) ________ + ओ = नो

(ट) त् + ऋ = ________

२. लिखतु (ଲେଖ)

यथा - गी = ___ग्___ + ___ई___

तथा - (क) सु = ________ + ________

(ख) नी = ________ + ________

(ग) गो = ________ + ________

(घ) शृ = ________ + ________

(ङ) हे = ________ + ________

(च) तै = ________ + ________

(छ) सौ = ________ + ________

(ज) मा = ________ + ________

(झ) टं = ________ + ________

(ञ) षः = ________ + ________

मात्रायोग : ମାତ୍ରାଯୋଗ

चतुर्थः पाठः

BR2EU9

आकारयोग : (ଆ କାର ଯୋଗ)

क् + आ (ा) = का

(खा गा घा चा छा जा)

काक :

पादः

पताका

माला

इकारयोग : (ଇ କାର ଯୋଗ)

क् + इ (ि) = कि

(खि गि घि चि छि जि)

रविः

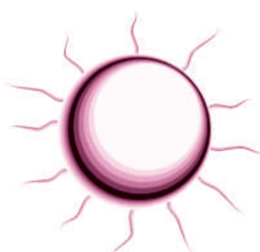

गिरिः

विडालः

बालिका

ଶବ୍ଦାର୍ଥ – ରବିଃ = ସୂର୍ଯ୍ୟ, ବିଡ଼ାଳଃ = ବିରାଡ଼ି, ଗିରିଃ = ପର୍ବତ

ईकारयोगः (ଈ କାର ଯୋଗ)

क् + ई (ी) = की

(खी गी घी ची छी जी)

नदी

शशी

कदली

वीणा

उकारयोगः ଉ କାର ଯୋଗ)

क् + उ (ु) = कु

(तु थु दु धु नु पु)

शिशुः

तरुः

मुखम्

शुनकः

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ଶଶୀ = ଜହ୍ନ, ଶୁନକଃ = କୁକୁର, ମୁଖମ୍ = ମୁହଁ

ऊकारयोगः (ଊ କାର ଯୋଗ)

क् + ऊ (ू) = कू

(पू फू बू भू मू यू)

मूषिकः

वधूः

कूपः

मयूरः

ऋकारयोगः (ଋ କାର ଯୋଗ)

क् + ऋ (ृ) = कृ

(कृ गृ चृ छृ जृ पृ मृ सृ)

मृगः

वृकः

वृषभः

कृषकः

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ବୃକଃ = ହେଟାବାଘ (ଗଧିଆ), ବଧୂଃ = ବୋହୂ

एकारयोगः (ଏ କାର ଯୋଗ)

क् + ए (`) = के

(रे ले वे शे षे से हे)

भेकः

मेषः 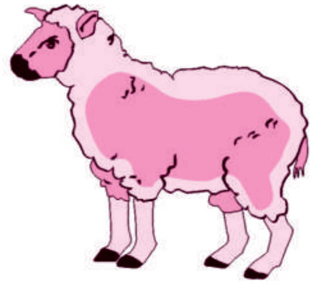

केशः

पेचकः

ऐकारयोगः (ଐ କାର ଯୋଗ)

क् + ऐ (ै) = कै

(गै पै बै मै सै है)

कैरवम्

सैनिकः

शैलः

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - କୈରବମ୍ = କଇଁଫୁଲ, ମେଷଃ = ମେଣ୍ଢା, ପେଚ଼କଃ = ପେଚା, ଶୈଳଃ = ପର୍ବତ

ओकारयोगः (ଓ କାର ଯୋଗ)

क् + ओ (ो) = को

(गो घो पो बो भो मो सो शो)

कोकिलः

पोतः 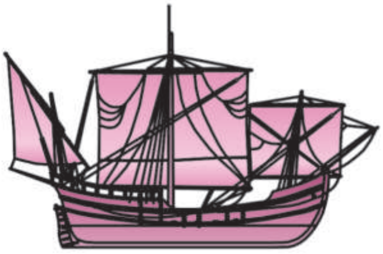

गोलकम्

गोधा 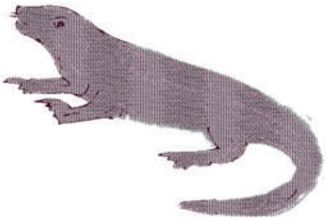

औकारयोगः (ଔ କାର ଯୋଗ)

क् + औ (ौ) = कौ

(गौ पौ मौ सौ शौ हौ)

नौका

सौधः 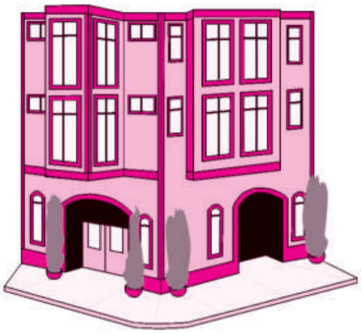

सौरजगत् 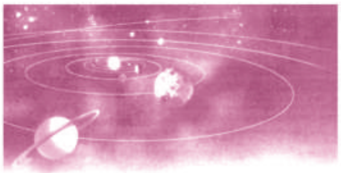

ଶବ୍ଦାର୍ଥ – କୋକିଳଃ = କୋଇଲି, ପୋତଃ = ଜାହାଜ, ଗୋଧା = ଗୋଧି, ସୌଧଃ = କୋଠାଘର

अनुस्वार : ''ଂ'' ଅନୁସ୍ୱାରଃ

क् + अं (ं) = कं

(खं गं घं चं जं पं बं सं हं)

हंसः

सिंहः

वंशी 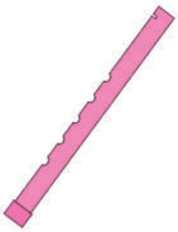

शंखः

विसर्ग : '' ः '' ବିସର୍ଗ 'ଃ'

क् + अः (:) = कः

शिरः

धनुः

सरः

नखः

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ବଂଶୀ = ବଇଁଶୀ, ଶିରଃ = ମୁଣ୍ଡ, ସରଃ = ପୋଖରୀ

अभ्यासः (ଅଭ୍ୟାସ)

१. शव्दानुसारं चित्रं योजयतु (ଶବ୍ଦ ଅନୁଯାୟୀ ଚିତ୍ର ସଂଯୋଗ କର)

शुनकः

धेनु :

वानरः

कदली

आलुकम्

सेवम्

विडालः

पेचकः

गोलदीपः

रेलयानम्

वृषभः

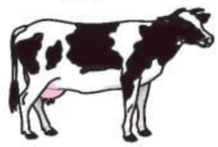

२. सज्जीकरोतु (ସଜାଇ ଲେଖ)

यथा ता प का = पताका

तथा (क)	ली क द =	(च)	क: ष कृ =
(ख)	भ: वृ ष =	(छ)	क म र: =
(ग)	च पे क: =	(ज)	श क: श =
(घ)	को ल: कि =	(झ)	म ल क म् =
(ङ)	र: म यू =	(ञ)	शा ओ डि =

३. कुम्भस्थितवर्णं नयतु शव्दं लिखतु।
କୁମ୍ଭରେ ଥିବା ଅକ୍ଷରକୁ ନିଅ, ଶବ୍ଦ ଲେଖ।

(क)
(ख)
(ग)
(घ)

ତୁମ ପାଇଁ କାମ -

୧) ବିଭିନ୍ନ କଣ୍ଢେଇ କରି ତା'ର ସଂସ୍କୃତ ନାମ ଲେଖ।

୨) ବହିରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଚିତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ସଂଗ୍ରହ କରି ଖାତାରେ ଲଗାଇ ତା'ର ସଂସ୍କୃତ ନାମ ଲେଖି ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ଦେଖାଅ।

ध्वनिपरिचयः ଧ୍ୱନି ପରିଚୟ

पञ्चमः पाठः

प्रातिपदिकम्- ପ୍ରାତିପଦିକ

बालक	पादप	गज	करदीप	लता	वन
खग	मृग	शुक	आपण	गीता	जल
शिक्षक	रथ	मयूर	उलूक	माला	फल

विसर्ग : (:) ବିସର୍ଗ (ଃ)

बालकः	पादपः	गजः	करदीपः
खगः	मृगः	शुकः	आपणः
शिक्षकः	रथः	मयूरः	उलूकः

ऋ (ृ) ଋ (ୃ) र (्र) ର (୍ର)

कृषकः	मृगः	क्रमः	प्रश्नः
गृहम्	नृपः	श्रमः	त्रासः
शृगालः	कृषिः	भ्रमः	चित्रम्

रेफः (र्‍) ରେଫ(ର୍‍)

अर्कः	गर्तः	सर्पः
नर्तकः	गर्गः	सर्जकः
नर्मदा	गर्जनम्	सर्वत्र

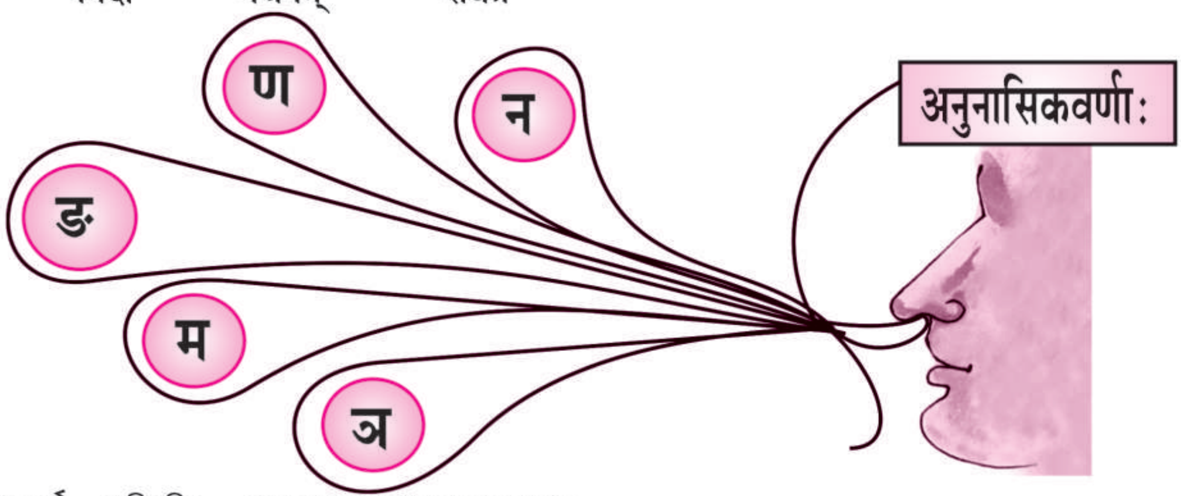

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ପ୍ରାତିପଦିକ = ମାତୃଭାଷାରେ ବ୍ୟବହୃତ ମୂଳଶବ୍ଦ ।
ପାଦପ = ଗଛ, ଶୁକଃ = ଶୁଆ, କରଦୀପ = ଟର୍ଚ୍ଚ, ଆପଣ = ଦୋକାନ, ଉଲୂକ = ପେଚା
ଅର୍କଃ = ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଗର୍ଗଃ = ଜଣେ ଋଷିଙ୍କ ନାମ ।
ସର୍ଜକଃ = ଯେ ତିଆରି କରେ ବା ସଫା କରେ ।

अनुस्वार: (ं) ଅନୁସ୍ୱାର (ଂ)

हंस:	विंशति:	अंशुपा
कंस:	अंश:	संयोग:
वंश:	संशय:	संवाद:

अभ्यास: (ଅଭ୍ୟାସ)

१. शुद्धपदं लिखतु (ଶୁଦ୍ଧ ପଦ ଲେଖ)

यथा - पा शु अं ______ अंशुपा

(क) वा सं द: ______

(ख) श: वं ______

(ग) ति: विं श ______

(घ) यो सं ग: ______

(ङ) सं य: श ______

२. शून्यस्थानं पूरयतु (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

यथा–______ शय: = संशय :

(क) संयो ______ ।

(ख) ______ शति: ।

(ग) वं ______ ।

(घ) अं ______ पा ।

(ङ) सं ______ द: ।

ऊष्मवर्णा: ଉଷ୍ମ ବର୍ଣ୍ଣ

श	ष	स	ह

३. मैखिकप्रश्न: -

संस्कृतरूपं कथयतु - ହାତୀ, ଗଛ, ଟର୍ଚ୍ଚ, ଦୋକାନ, ପେଟ।

संयुक्ताक्षरस्वरूपम् ସଂଯୁକ୍ତାକ୍ଷର ମାତ୍ରା ଚିହ୍ନ

क	ख	ग	घ	ङ
↓	↓	↓	↓	↓
क्	ख्	ग्	घ्	ङ्

च	छ	ज	झ	ञ
↓	↓	↓	↓	↓
च्	छ्	ज्	झ्	ञ्

ट	ठ	ड	ढ	ण
↓	↓	↓	↓	↓
ट्	ठ्	ड्	ढ्	ण्

त	थ	द	ध	न
↓	↓	↓	↓	↓
त्	थ्	द्	ध्	न्

प	फ	ब	भ	म
↓	↓	↓	↓	↓
प्	फ	ब्	भ्	म्

य	र	ल	व	श	ष	स	ह
↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
्य/य्	र्/्र	ल्	व्	श्	ष्	स्	ह्

क्ष	त्र	ज्ञ
↓	↓	↓
क्ष्	त्र्	ज्ञ्

पश्यतु लिखतु । ଦେଖ ଓ ଲେଖ ।

क् + क = क्क	क् + य = क्य	क् + त = क्त
କ୍ + କ = କ୍କ	କ୍ + ଯ = କ୍ୟ	କ୍ + ତ = କ୍ତ

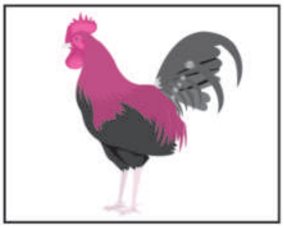

कुक्कुट:

चाणक्य:

भक्त:

______ ______ ______

ङ् + क = ङ्क	ङ् + ख = ङ्ख	ङ् + ग = ङ्ग
ଙ୍ + କ = ଙ୍କ	ଙ୍ + ଖ = ଙ୍ଖ	ଙ୍ + ଗ = ଙ୍ଗ

अङ्कुर:

शङ्ख:

गङ्गा

______ ______ ______

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ଅଙ୍କୁରଃ = ଗଜା

ट् + ट = ट्ट
ଟ୍ + ଟ = ଟ୍ଟ

ड् + ग = ड्ग
ଡ୍ + ଗ = ଡ୍ଗ

त् + य = त्य
ତ୍ + ଯ = ତ୍ୟ

उट्टङ्कनम्

खड्गः

नृत्यम्

______________ ______________ ______________

द् + ध = द्ध
ଦ୍ + ଧ = ଦ୍ଧ

द् + म = द्म
ଦ୍ + ମ = ଦ୍ମ

द् + य = द्य
ଦ୍ + ଯ = ଦ୍ୟ

बुद्धः

पद्मम्

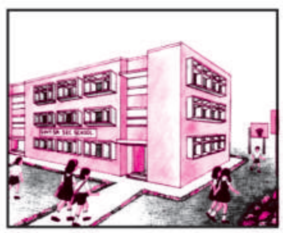

विद्यालयः

______________ ______________ ______________

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ଉଟ୍ଟଙ୍କନମ୍ = ଟାଇପ୍ ମେସିନ୍ ।

ह् + म = ह्म

ହ୍ + ମ = ହ୍ମ

ह् + ल = ह्ल

ହ୍ + ଲ = ହ୍ଲ

ह् + व = ह्व

ହ୍ + ବ = ହ୍ବ

ब्राह्मणः

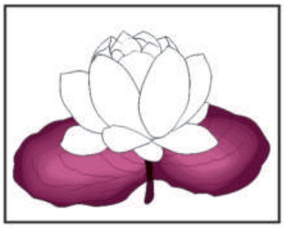

कह्लारः

आह्वानपत्रम्

ह् + ण = ह्ण

ହ୍ + ଣ = ହ୍ଣ

ह् + न = ह्न

ହ୍ + ନ = ହ୍ନ

क् + र = क्र

କ୍ + ର = କ୍ର

गृह्णाति

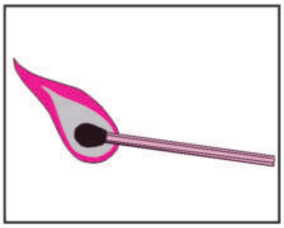

वह्निः

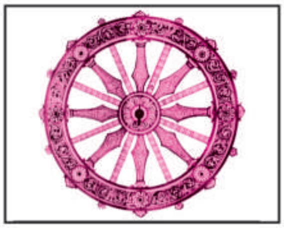

चक्रम्

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - କହ୍ଲାରଃ = ଧଳାପଦ୍ମ, ଆହ୍ୱାନପତ୍ରମ୍ = ନିମନ୍ତ୍ରଣପତ୍ର

त्+र = त्र
ତ୍ + ର = ତ୍ର

म्+र = म्र
ମ୍ + ର = ମ୍ର

द्+र = द्र
ଦ୍ + ର = ଦ୍ର

नक्षत्रम्

आम्रम्

द्रोणी

स्+र = स्र
ସ୍ + ର = ସ୍ର

ज्+र = ज्र
ଜ୍ + ର = ଜ୍ର

श्+र = श्र
ଶ୍ + ର = ଶ୍ର

प्रस्रवणम्

वज्रम्

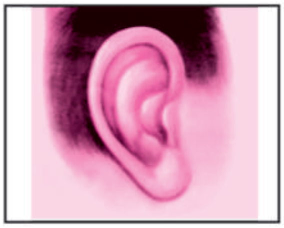
श्रवण:

ଶବ୍ଦାର୍ଥ – ପ୍ରସ୍ରବଣମ୍ = ଝରଣା, ବଜ୍ରମ୍ = ପଥରମଣି ।

र् + य = र्य	र् + त = र्त	र् + ग = र्ग
ର + ଯ = ର୍ଯ (ର୍ଯ୍ୟ)	ର + ତ = ର୍ତ	ର + ଗ = ର୍ଗ

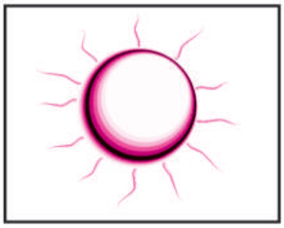

सूर्यः

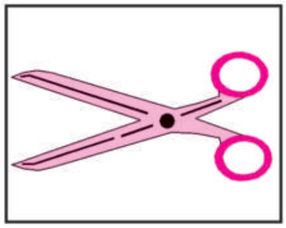

कर्तरी

मार्गः

र् + द = र्द	र् + प = र्प	र् + ण = र्ण
ର + ଦ = ର୍ଦ	ର + ପ = ର୍ପ	ର + ଣ = ର୍ଣ

गर्दभः

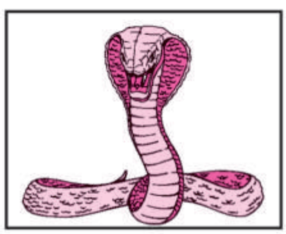

सर्पः

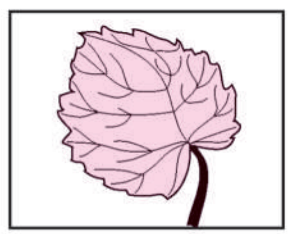

पर्णम्

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ଗର୍ଦ୍ଦଭଃ = ଗଧ, ପର୍ଣ୍ଣମ୍ = ଶୁଖିଲାପତ୍ର

ग् + न = ग्न

ଗ୍ + ନ = ଗ୍ନ

ञ + ज = ञ्ज

ଞ୍ + ଜ = ଞ୍ଜ

ञ + छ = ञ्छ

ଞ୍ + ଛ = ଞ୍ଛ

अग्निः

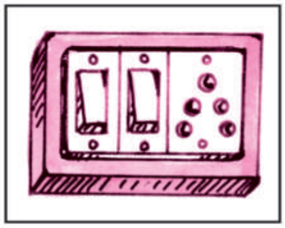

पिञ्जः

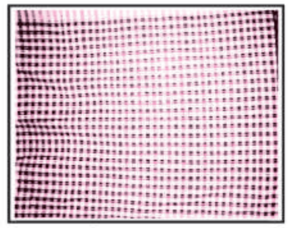

प्रोञ्छः

________________ ________________ ________________

ञ् + च = ञ्च

ଞ୍ + ଚ = ଞ୍ଚ

ण् + ड = ण्ड

ଣ୍ + ଡ = ଣ୍ଡ

द् + व = द्व

ଦ୍ + ବ = ଦ୍ୱ

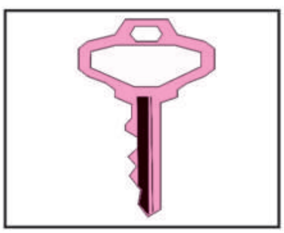

कुञ्चिका

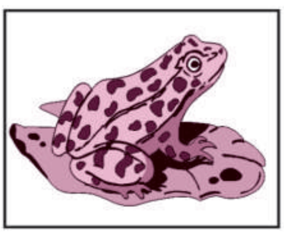

मण्डूकः

द्वारम्

________________ ________________ ________________

ଶବ୍ଦାର୍ଥ – ପ୍ରୋଞ୍ଛଃ = ଗାମୁଛା ବା ତଉଲିଆ

ପିଞ୍ଜଃ = ସୁଇଚ୍ ବୋର୍ଡ

ध् + व = ध्व
ଧ୍ + ବ = ଧ୍ୱ

न् + य = न्य
ନ୍ + ଯ = ନ୍ୟ

न् + न = न्न
ନ୍ + ନ = ନ୍ନ

ध्वज:

सैन्य:

जगन्नाथ:

न् + द् + र = न्द्र
ନ୍ + ଦ୍ + ର = ନ୍ଦ୍ର

न् + थ = न्थ
ନ୍ + ଥ = ନ୍ଥ

म् + ब = म्ब
ମ୍ + ବ = ମ୍ବ

चन्द्र:

ग्रन्थ:

जम्बुक:

ଶବ୍ଦାର୍ଥ – ଗ୍ରନ୍ଥଃ = ବହି, ଜମ୍ବୁକଃ – ଶୃଗାଳ

ल् + ल = ल्ल
ଲ୍ + ଲ = ଲ୍ଲ

म् + भ = म्भ
ମ୍ + ଭ = ମ୍ଭ

य् + य = य्य
ଯ୍ + ଯ = ଯ୍ୟ

वेल्लनी

कुम्भः

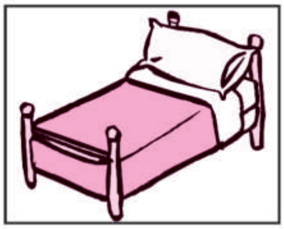

शय्या

______________ ______________ ______________

ल् + व = ल्व
ଲ୍ + ବ = ଲ୍ୱ

व् + य = व्य
ବ୍ + ଯ = ବ୍ୟ

श् + च = श्च
ଶ୍ + ଚ = ଶ୍ଚ

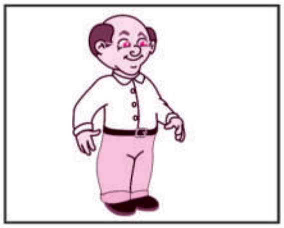

खल्वाटः

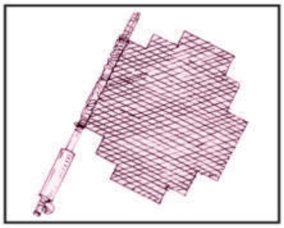

व्यजनम्

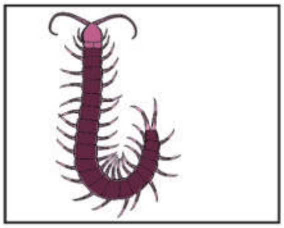

वृश्चिकः

______________ ______________ ______________

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - କୁମ୍ଭଃ = ମାଠିଆ, ଶଯ୍ୟା = ଶେଜ, ଖଲ୍ୱାଟଃ = ଚନ୍ଦାମୁଣ୍ଡ ବ୍ୟକ୍ତି

श् + व = श्व

ଶ୍ + ବ = ଶ୍ୱ

ष् + प = ष्प

ଷ୍ + ପ = ଷ୍ପ

ष् + ण = ष्ण

ଷ୍ + ଣ = ଷ୍ଣ

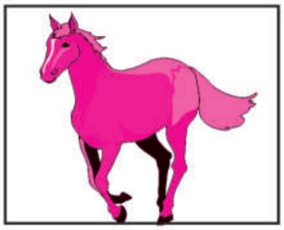

अश्वः

पुष्पम्

उष्णीषम्

स् + त = स्त

ସ୍ + ତ = ସ୍ତ

स् + थ = स्थ

ସ୍ + ଥ = ସ୍ଥ

स् + फ = स्फ

ସ୍ + ଫ = ସ୍ଫ

स्तम्भः

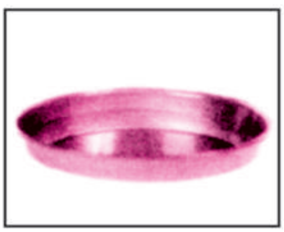

स्थालिका

स्फोटम्

ତୁମପାଇଁ କାମ :- ଖାତାରେ ୫ଟି ଯୁକ୍ତାକ୍ଷରଥିବା ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦ ଲେଖ।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ସ୍ଫୋଟମ୍ = ଫଟକା ବା ବାଣ

अभ्यासः (ଅଭ୍ୟାସ)

१. अक्षराणि सन्ति । पदनिर्माणं करोतु
(ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକ ନେଇ ପଦ ରଚନା କର)

स्था	ज	ली
व्य	द्म	म्
क	लि	र्पः
स	द	का
प	म्	न

(क) ____________________

(ख) ____________________

(ग) ____________________

(घ) ____________________

(ङ) ____________________

२. संस्कृतरूपं लिखतु। ସଂସ୍କୃତ ରୂପ ଲେଖ।

ଫୁଲ, ବାଣ , ଥାଳୀ, ବିଲୁଆ, କଇଁଚି

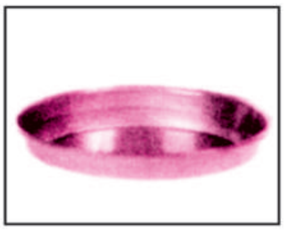

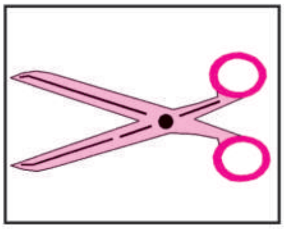

३. अन्त्याक्षराणि सन्ति । पदनिर्माणं करोतु । (ଶେଷ ଅକ୍ଷର ଅଛି ପଦନିର୍ମାଣ କର ।)

यथा (क) ________ कः बालकः, चषकः

(ख) ________ का ....

(ग) ________ नी ....

(घ) ________ थः ....

(ङ) ________ णी ....

(च) ________ टः ....

४. पदं लिखतु (ପଦ ଲେଖ)

यथा - ज म् व्य न तथा - व्यजनम्

(क) म्बु ज कः ________

(ख) कः ण्डू म ________

(ग) का ञ्चि कु ________

(घ) क री र्त ________

(ङ स्त्र व प्र ण म् ________

(च) रः क ह्ला ________

(छ) क्यः चा ण ________

(ज) त्र क्ष न म् ________

ତୁମପାଇଁ କାମ :

ପଠିତ ବିଷୟ ଅନୁସାରେ ଚିତ୍ର ସଂଗ୍ରହ କରି ଖାତାରେ ଲଗାଇ ସଂସ୍କୃତରେ ନାମ ଲେଖ।

षष्ठः पाठः

अकारान्तपुंलिङ्गः ଅକାରାନ୍ତପୁଂଲିଙ୍ଗଃ

अजः

वृषभः

गजः 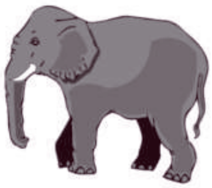

सिंहः

विडालः

काकः

मूषकः

रजकः

मशकः

मयूरः

मीनः

कृषकः

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ଅକାରାନ୍ତ - ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ଶେଷରେ 'ଅ' ଉଚ୍ଚାରିତ ହୁଏ।
ରଜକଃ - ଧୋବା, ମଶକଃ - ମଶା, ଅଜଃ - ଅଣ୍ଡିରାଛେଳି

मकरः 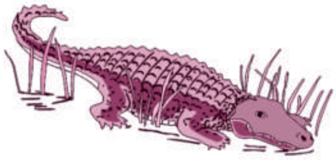

दीपः

सूर्यः

शिक्षकः

छात्रः

तालः

कूपः

पादपः

पर्वतः

शकटः 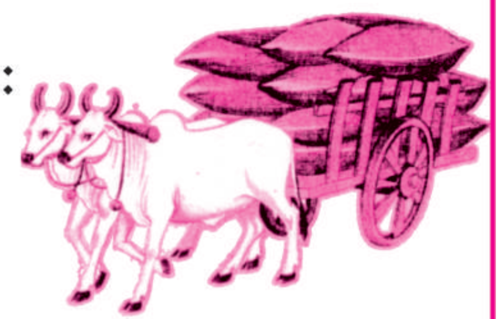

चालकः

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ତାଳଃ - ତାଳଗଛ, ଚାଳକଃ - ଚାଳନାକାରୀ
ଶକଟଃ - ଶଗଡ଼,ମକରଃ - କୁମ୍ଭୀର

अभ्यासः (ଅଭ୍ୟାସ)

१) पठतु (ପଢ)

शुकः अश्वः सूर्यः

वृद्धः भल्लुकः कलसः

२) योजयतु (ଯୋଗ କର)

में में करोति ।

म्याउँ म्याउँ वदति ।

का का करोति ।

भोः भोः बुक्कति

३) परिचयं ददातु (ପରିଚୟ ଦିଅ)

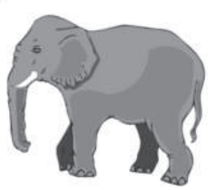

ତୁମପାଇଁ କାମ : ଏହିପରି କେତେଗୋଟି ଚିତ୍ର ସଂଗ୍ରହ କରି ସଂସ୍କୃତ ନାମ ଲେଖି ଖାତାରେ ଲଗାଅ।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ବୁକ୍କତି = ଭୁକୁଛି ।

आ कारान्तस्त्रीलिङ्गः ଆକାରାନ୍ତସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗଃ

सप्तमः पाठः

अजा

शिक्षिका

मक्षिका

पेटिका

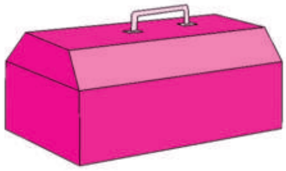

वीणा

पाठशाला

नौका

मुद्रा

माला

मापिका

पताका

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ପେଟିକା = ପେଡ଼ି ବା ବାକ୍ସ : ପାଠଶାଳା = ବିଦ୍ୟାଳୟ ।
ଅଜା - ମାଈଛେଳି

लता

जवनिका

तुला

चटका

उत्पीठिका 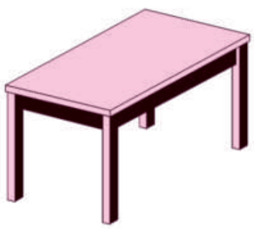

बालिका

पाकशाला

कुञ्चिका 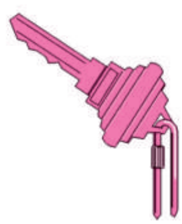

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ଜବନିକା = ପରଦା, ଚଟକା = ମାଈ ବାଇ ଚଢ଼େଇ ।
ଉତ୍ପୀଠିକା = ଟେବୁଲ, ପାକଶାଳା = ରୋଷେଇଘର ।

अभ्यासः (ଅଭ୍ୟାସ)

१) पठतु (ପଢ)

द्विचक्रिका

वृद्धा

खट्वा

प्रयोगशाला

सिक्थवर्त्तिका

छुरिका

२) योजयतु (ଯୋଗ କର)

द्विचक्रिका

घटिका

सर् सर् चलति ।

झर् झर् झरति ।

टिक् टिक् करोति ।

दप् दप् ज्वलति ।

प्रस्त्रवणम्

सिक्थवर्तिका

३) संस्कृतनाम कथयतु (ସଂସ୍କୃତନାମ କୁହ ।)

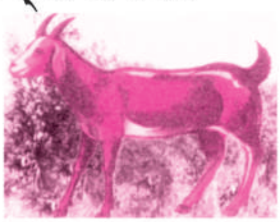

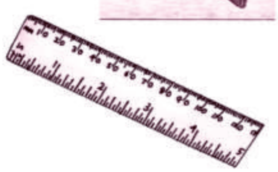

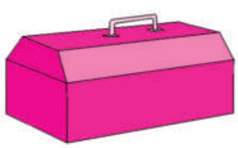

ତୁମପାଇଁ କାମ : ଏହିଭଳି ଚିତ୍ର ସଂଗ୍ରହ କରି ସଂସ୍କୃତ ନାମ ଲେଖି ଖାତାରେ ଲଗାଅ ।

अष्टमः पाठः

अकारान्त नपुंसकलिङ्गः ଅକାରାନ୍ତନପୁଂସକଲିଙ୍ଗଃ

पत्रम्

नीडम्

नयनम्

विमानम्

वाद्यम्

भवनम्

पात्रम्

उद्यानम्

वातायनम्

कङ्कतम्

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ନୀଡ଼ମ୍ = ଚଢ଼େଇବସା, ବାତାୟନମ୍ = ଝରକା।

कुटीरम्

कमलम्

छत्रम्

उपनेत्रम्

लोकयानम्

सोपानम्

फलम्

दूरदर्शनम्

संगणकम्

सूत्रम्

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ସୋପାନମ୍ = ପାହାଚ୍, ସଂଗଣକମ୍ = କମ୍ପ୍ୟୁଟର, ସୂତ୍ରମ୍ = ସୂତା

अभ्यास: (ଅଭ୍ୟାସ)

१) पठतु (ପଢ)

गृहम्

पुस्तकम्

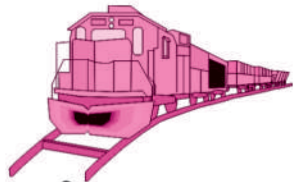

रेलयानम्

संगणकम्

व्यजनम्

कपाटम्

२) योजयतु (ଯୋଗ କର)

व्यजनम्

भूँ भूँ भ्रमति ।

घर् घर् चलति ।

थप् थप् पतति ।

दुम् दुम् करोति ।

विमानम्

नलजलम्

उलूखलम्

३) चित्रं पश्यतु संस्कृतनाम वदतु (ଚିତ୍ର ଦେଖ ସଂସ୍କୃତନାମ କୁହ)

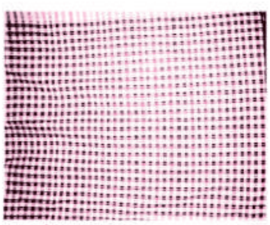

ତୁମପାଇଁକାମ : ଏହିଭଳି ଚିତ୍ର ସଂଗ୍ରହ କରି ସଂସ୍କୃତନାମ ଲେଖି ଖାତାରେ ଲଗାଅ ।

नवमः पाठः

(इ) कारान्तपुंलिङ्गः ଇକାରାନ୍ତପୁଂଲିଙ୍ଗଃ

मुनिः कपिः

कविः महोदधिः

गिरिः 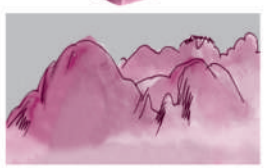 अग्निः 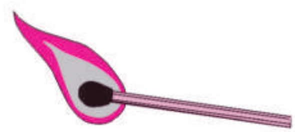

(उ) कारान्तपुंलिङ्गः ଉକାରାନ୍ତପୁଂଲିଙ୍ଗଃ

साधुः तरुः

शिशुः विधुः

वेणुः भानुः

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ମହୋଦଧିଃ = ସମୁଦ୍ର, ଅଗ୍ନିଃ = ନିଆଁ, ବିଧୁଃ = ଚନ୍ଦ୍ର

अभ्यासः (ଅଭ୍ୟାସ)

१) चित्रसमीपे उपयुक्तं पदं लिखतु (ଚିତ୍ର ନିକଟରେ ଉପଯୁକ୍ତ ପଦ ଲେଖ)

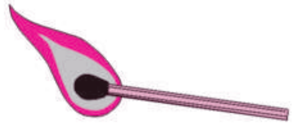

कपिः, मुनिः, गिरिः, महोदधिः, अग्निः, कविः

२) चित्रं पश्यतु संस्कृतनाम वदतु (ଚିତ୍ର ଦେଖ ସଂସ୍କୃତନାମ କୁହ)

३) रिक्तस्थानं पूरयतु (ଖାଲି ସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

वि.........ल:

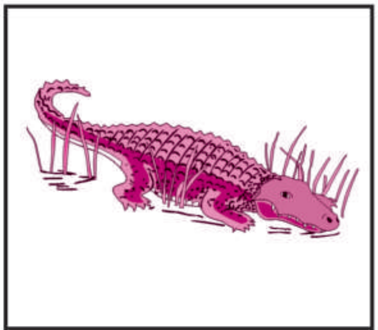

..........कर:

चाल...........

पा ....प:

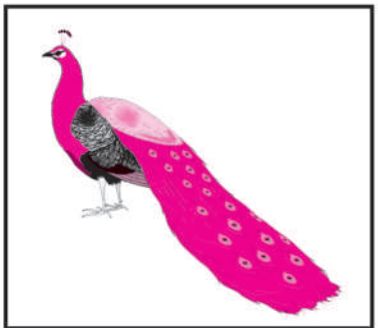

म .... र:

..........षभ:

पा......शाला

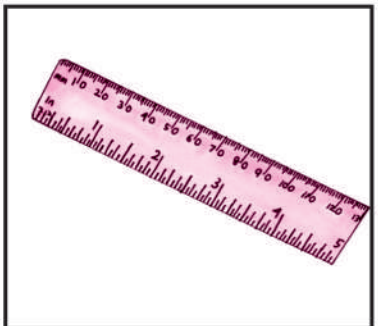

......पिका

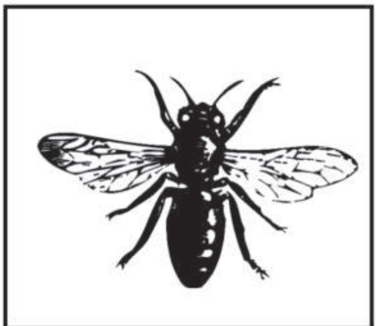

.........क्षिका

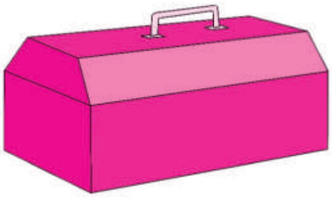

पेटि..........

लोक.....नम्

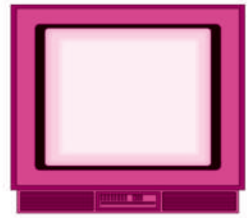

दू....दर्शनम्

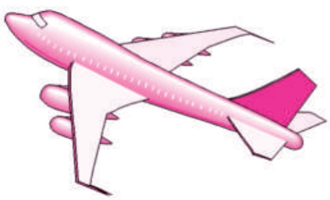

विमा .. .. म्

.........पि:

मु..........

........णु:

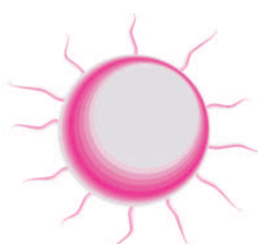

भा..........

वि.........

४) शुद्धं पदं रचयतु (ଶୁଦ୍ଧ ପଦ ଲେଖ)

क:	ष	मू				मूषक:
क	ट:	श				______
क:	र	ज				______
ला	मा					______
का	ज	व	नि			______
द्य	वा	म्				______
म्	क	ल	म			______
न	म्	दू	र्श	र	द	______

संख्या ସଂଖ୍ୟା

दशमः पाठः

एकम्
(१)

द्वे
(२)

त्रीणि
(३)

चत्वारि
(४)

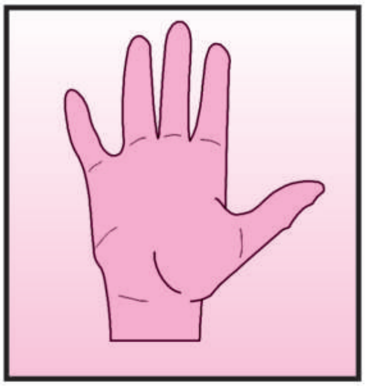

पञ्च
(५)

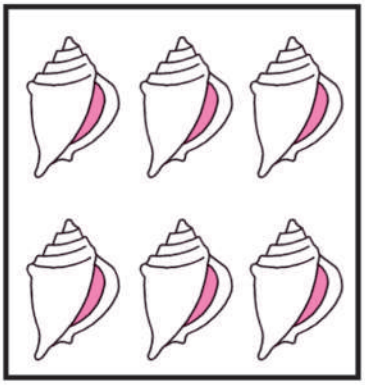

षट्
(६)

सप्त
(७)

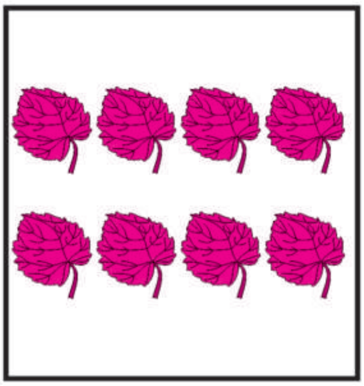

अष्ट
(८)

नव
(९)

दश
(१०)

अभ्यास : (ଅଭ୍ୟାସ)

संख्यागीतम्

एकं द्वे पठत सर्वे
त्रीणि चत्वारि पिबत वारि ।
पञ्च षट् कराभ्यां फट्
सप्त अष्ट दुष्टः नष्टः ।
नव दश स्मितं हस
श्रेणीगृहे उपविश ।।

१) चित्रं पश्यतु संख्यां लिखतु । ଚିତ୍ର ଦେଖ ସଂଖ୍ୟା ଲେଖ ।

....

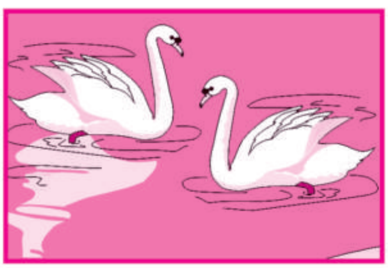

....

....

२) चित्रं पश्यतु संख्यां योजयतु । ଚିତ୍ର ଦେଖ ସଂଖ୍ୟା ଯୋଡ ।

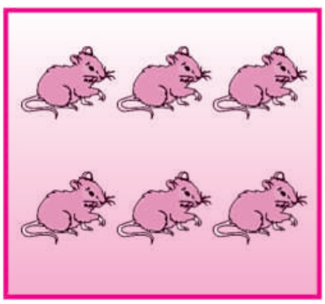

୧
୨
୩
୪
୫
୬
୭
୮
୯
୧୦

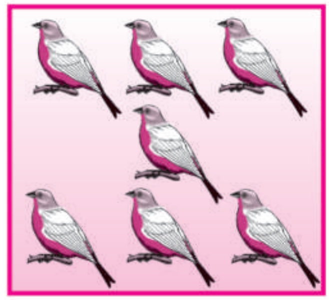

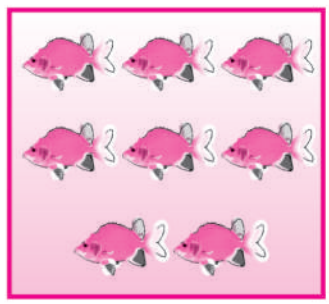

३) संख्यां पश्यतु, अक्षरेण लिखतु । ସଂଖ୍ୟା ଦେଖ ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖ ।

यथा-१ एकम् ६ ....

२ .... ७ ....

३ .... ८ ....

४ .... ९ ....

५ .... १० ....

४) अङ्केन लिखतु । ଅଙ୍କରେ ଲେଖ।

द्वे .... दश ....

पञ्च .... अष्ट ....

त्रीणि .... षट् ....

एकम् .... सप्त ....

चत्वारि .... नव ....

५) परसंख्यां वदतु (ପରବର୍ତ୍ତୀ ସଂଖ୍ୟା କୁହ)

एकम्		त्रीणि		पञ्च
	सप्त		नव	

६) ତୁମପାଇଁ କାମ - ବିଭିନ୍ନ ଫଳ, ଫୁଲ, ଚଢ଼େଇ ଓ ପଶୁଙ୍କ ଚିତ୍ର ସଂଗ୍ରହ କରି ଖାତାରେ ଲଗାଇ ସଂସ୍କୃତରେ ସଂଖ୍ୟା ଲେଖ।

पठतु गणयतु ପଢ଼ ଓ ଗଣ

११ एकादश

१२ द्वादश

१३ त्रयोदश

१४ चतुर्दश

१५ पञ्चदश

१६ षोडश

१७ सप्तदश

१८ अष्टादश

१९ नवदश

२० विंशतिः

मौखिकः अभ्यासः (ମୌଖିକ ଅଭ୍ୟାସ)

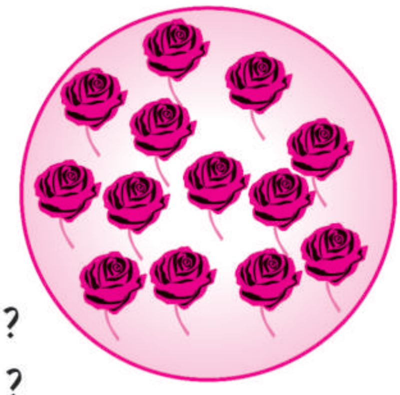

कथयतु (କହ)

(क) कति आम्राणि सन्ति ?

(ख) कति चित्रलाः सन्ति ?

(ग) कति पुष्पाणि सन्ति ?

(घ) कति छत्राणि सन्ति ?

(ङ) कति अजाः सन्ति ?

(च) कति बकाः सन्ति ?

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : କତି = କେତେ, ସନ୍ତି = ରହିଛି, ଚିତ୍ରଲାଃ = ପ୍ରଜାପତିଗୁଡ଼ିକ

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପ୍ରତି

୧. ଶିକ୍ଷକ ବଡପାଟିରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସଂଖ୍ୟା ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବେ । ଛାତ୍ରମାନେ ଦୁଇଥର/ତିନିଥର ଲେଖାଏଁ ସେହି ସଂଖ୍ୟାକୁ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବେ ।

୨. ଶିକ୍ଷକ ଏକ ଶ୍ୱାସରେ ୧ରୁ ୧୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂଖ୍ୟା ଗଣିବେ । ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୂପ ଗଣନ କରାଇବେ ।

୩. ଶ୍ରେଣୀରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିବା ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଜଣ ଜଣ କରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସଂଖ୍ୟା କ୍ରମଶଃ କୁହାଇବେ ।

୪. ଦୁଇ କିମ୍ବା ଦୁଇ ଦ୍ୱାରା ବିଭାଜ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ସ୍ଥାନରେ 'ଓମ୍' କହି ସଂଖ୍ୟା ଖେଳ କରାଇ ପାରିବେ ।

୫. ଦୁଇଜଣ ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ଠିଆ କରି ସଂଖ୍ୟା ଆବୃତ୍ତି କରାଇବେ ଯଥା-ଜଣେ 'ଏକମ୍' କହିଲେ, ଅନ୍ୟ ଜଣେ 'ଦ୍ୱେ' କହିବ । ଏହିପରି 'ବିଂଶତିଃ' ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଭ୍ୟାସ କରାଇ ପାରିବେ । ଯିଏ ବାଟରେ ଅଟକି ଯିବ ସେ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରୁ ବାଦ ପଡ଼ିବ । ପୁଣି ଅନ୍ୟଜଣେ ପ୍ରତିଯୋଗୀ ଠିଆ ହେବ । ଏହିପରି ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିଜୟୀ ବଛାଯିବ ।

୬. ବିଭିନ୍ନ କଣ୍ଢେଇ / ବହି / କଲମ / ପତ୍ର / ଫଳ ପ୍ରଭୃତି ଟେବୁଲ ଉପରେ ରଖି ସଂସ୍କୃତରେ ଗଣିବାକୁ କହିବେ ।

୭. କାର୍ଡବୋର୍ଡରେ ସଂଖ୍ୟାଗୁଡିକୁ ବିବିଧସ୍ଥାନରେ ଲେଖି ସଂଖ୍ୟା ଚୟନ ପାଇଁ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଆହ୍ୱାନ କରି ଖେଳାଇ ପାରିବେ । ଯଥା – ଶିକ୍ଷକ କହିବେ 'ଏକାଦଶ' ଦୁଇଜଣ ଛାତ୍ର ଏକାଠି ଆସିବେ । ଯିଏ ପ୍ରଥମେ '୧୧' ସଂଖ୍ୟାକୁ ଚିହ୍ନାଇବେ ସେ ବିଜୟୀ ହେବ ।

ଏହିପରି ବିଭିନ୍ନ ଉପାୟରେ ସଂଖ୍ୟା ଅଭ୍ୟାସ କରାଇବେ ।

एकादशः पाठः

पूरणवाचकशब्दाः ପୂରଣବାଚକଶବ୍ଦ

			चतुर्थः

				पञ्चमः

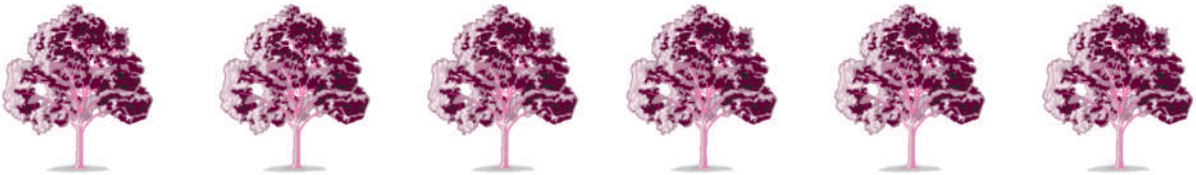

					षष्ठ:

						सप्तम:

							अष्टम:

								नवम:

									दशम:

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପ୍ରତି – ପୁଅ ପିଲାଙ୍କୁ ଦଶଜଣ ଧାଡି କରି ଆଗରେ ଠିଆ କରନ୍ତୁ । ଅଭିନୟ ସହିତ ପ୍ରଥମରୁ ଦ୍ୱିତୀୟ.... କ୍ରମରେ ଦଶମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଣନ୍ତୁ । ପରେ ଜଣେ ଜଣେ ପିଲାଙ୍କୁ ସେହିପରି କହିବାକୁ କୁହନ୍ତୁ ।

ତୁମପାଇଁକାମ– ଯେକୌଣସି ପାଞ୍ଚପ୍ରକାରର ଚିତ୍ର ସଂଗ୍ରହ କରି କ୍ରମରେ ଖାତାରେ ଲଗାଇ ପୂରଣ ବାଚକ ସଂଖ୍ୟା ଲେଖ ।

अभ्यास: (ଅଭ୍ୟାସ)

୧) पठतु स्मरतु (ପଢ ମନେରଖ)

क) प्रथम : बालक: ।
ख) द्वितीय : पुत्र: ।
ग) तृतीय: छात्र: ।
घ) चतुर्थ: चालक: ।
ङ) पञ्चम: शुक: ।
च) षष्ठ: मृग: ।
ज) सप्तम: सिंह: ।
झ) अष्टम: विडाल: ।
ञ) नवम: सर्प: ।
ट) दशम: अज: ।

२) पश्यतु वदतु (ଦେଖ କୁହ)

प्रथम: -------- षष्ठ: ---------
द्वितीय: ------- सप्तम:--------
तृतीय:------- अष्टम:--------
चतुर्थ: -------- नवम: ---------
पञ्चम: -------- दशम: ---------

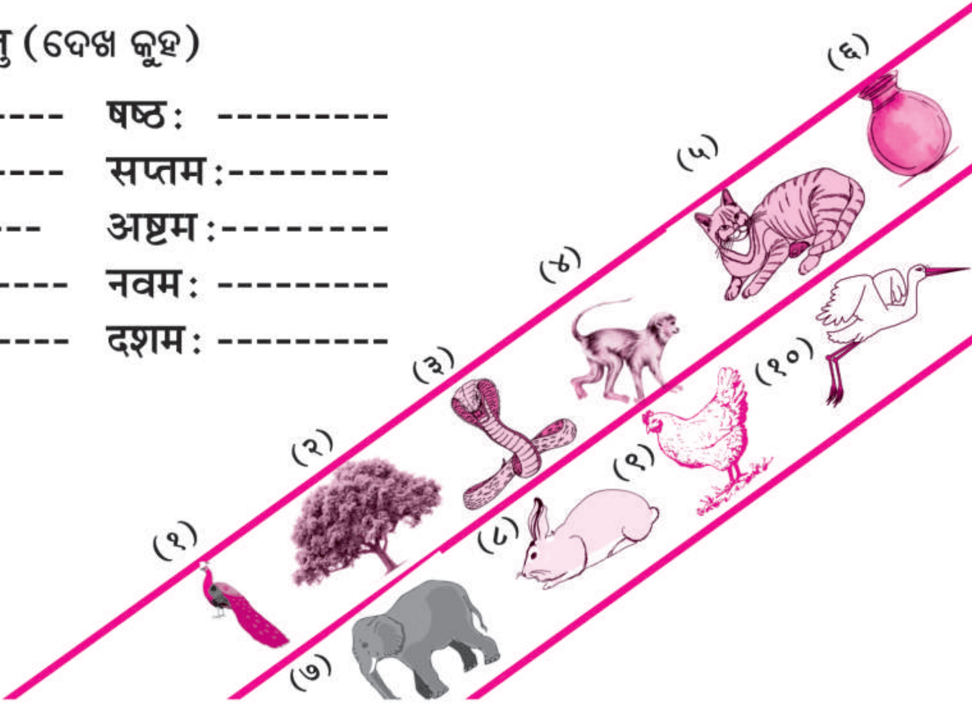

(ମୟୂରଃ, ବୃକ୍ଷଃ, ସର୍ପଃ, ବାନରଃ, ବିଡାଳଃ, ଘଟଃ, ଗଜଃ, ମୂଷିକଃ, କୁକ୍କୁଟଃ ବକଃ)

गुणवाचकशब्दा: ଗୁଣବାଚକଶବ୍ଦ

द्वादश: पाठ:

पुंलिङ्ग:

सरल:	नम्र:	धीर:
शान्त:	भद्र:	चपल:

स्त्रीलिङ्ग:

सरला	नम्रा	धीरा
शान्ता	भद्रा	चपला

नपुंसकलिङ्ग:

सुन्दरम्	कठिनम्	क्षुद्रम्
विशालम्	भद्रम्	पक्वम्

पठतु स्मरतु:- (ପଢ ଓ ମନେରଖ)

सरल: बालक : ।	सरला बालिका ।	सुन्दरं पुष्पम् ।
शान्त: छात्र: ।	शान्ता छात्रा ।	विशालं भवनम् ।
धीर: पुत्र: ।	धीरा कन्या ।	कठिनं पाषाणम् ।
भद्र: जन: ।	भद्रा महिला ।	भद्रं मित्रम् ।
चपल: पाचक: ।	चपला पाचिका ।	क्षुद्रं पुस्तकम् ।
नम्र: कृषक: ।	नम्रा बाला ।	पक्वं फलम् ।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ଚ଼ପଳଃ = ଚତୁର, ପକ୍ୱମ୍ = ପାଚ଼ିଲା, ପାଚ଼କଃ - ରୋଷେଇଆ

सर्वनामप्रयोगः ସର୍ବନାମପ୍ରୟୋଗ

त्रयोदश : पाठः

उच्चैः पठतु, लिखतु च (ବଡ ପାଟିରେ ପଢ ଓ ଲେଖ)

एषः | **एते**

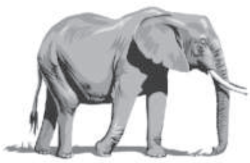

एषः गजः

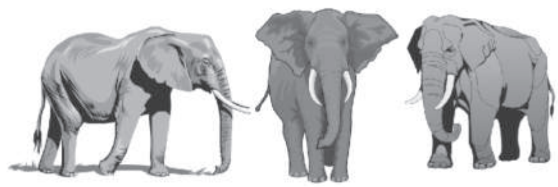

एते गजाः

पठतु - वदतु

एष : अश्वः ।	→	एते अश्वाः ।
एषः वृक्षः ।	→	एते वृक्षाः ।
एषः करदीपः ।	→	एते करदीपाः ।

अहम् | **वयम्**

अहं बालकः

वयं बालकाः

पठतु - वदतु

अहं छात्रः ।	→	वयं छात्राः ।
अहं वैद्यः ।	→	वयं वैद्याः ।
अहं शिक्षकः ।	→	वयं शिक्षकाः ।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ = ବୈଦ୍ୟ = ଡାକ୍ତର, ଏଷଃ = ଇଏ/ଏହା, ଏତେ = ଏମାନେ / ଗୁଡ଼ିକ
ଅହମ୍ = ମୁଁ, ବୟମ୍ = ଆମ୍ଭେମାନେ, କରଦୀପଃ - ଟର୍ଚ୍ଚ୍

मम

एष: मम हस्त:

अस्माकम्

भारतम् अस्माकं राष्ट्रम्

पठतु - वदतु
ପଢ - କହ

मम पुत्र: ।	अस्माकं ग्राम: ।
मम जनक: ।	अस्माकं विद्यालय: ।
मम पुस्तकम् ।	अस्माकं शिक्षक: ।

त्वम्

त्वं बालक: ।

यूयम्

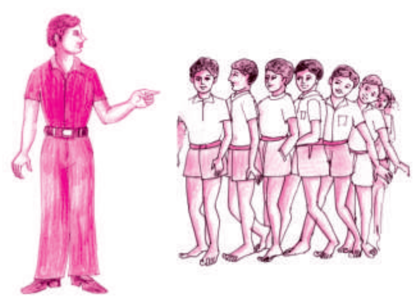

यूयं बालका:।

पठतु - वदतु
ପଢ - କହ

त्वं शिक्षक: ।	यूयं शिक्षका:।
त्वं कृषक:।	यूयं कृषका:।
त्वम् आपणिक:।	यूयम् आपणिका:।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ମମ = ମୋର, ଅସ୍ମାକମ୍ = ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର, ଜନକଃ = ପିତା / ବାପା
ତ୍ୱଂ = ତୁମେ, ଯୂୟଂ = ତୁମ୍ଭେମାନେ, ଆପଣିକଃ = ଦୋକାନୀ

तव

युष्माकम्

तव पुस्तकम्

युष्माकं विद्यालय:

पठतु - वदतु
ପଢ - କହ

तव शरीरम् ।	युष्माकं गृहम्।
तव वस्त्रम्।	युष्माकं ग्राम:।
तव उपनेत्रम्।	युष्माकं नगरम्।

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପ୍ରତି:-

ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣ ପରେ ରହିଲେ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ 'ମ୍'କାର ଅନୁସ୍ୱାରରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ। ବାକ୍ୟଶେଷରେ କେବଳ 'ମ୍'କାର ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ପରେ ରହିଲେ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ 'ମ୍' ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ ରହେ। ଏକଥା ଶିକ୍ଷକ ବନ୍ଧୁ ଯଥାଯଥ ଉଦାହରଣ ସହ ବୁଝାଇଦେବେ। ଯଥା:-

अहम् छात्र: ।	अहं छात्र: ।
अस्माकम् गृहम् ।	अस्माकं गृहम् ।
अस्माकम् आसनम् ।	अहम् अध्यापक:।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ତବ = ତୁମର, ଯୁଷ୍ମାକମ୍ = ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କର

अभ्यासः (ଅଭ୍ୟାସ)

१) रिक्तस्थानं पूरयतु (ଖାଲି ସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

क)............गजः । (एषः/एते)

ख)........... वृक्षाः । (एषः/एते)

ग) .... छात्रः । (अहं / वयं)

घ) .... शिक्षकाः । (वयं/अहं)

ङ) .... कृषकः । (त्वम्/यूम्)

च) .... आपणिकाः । (यूयम् / त्वम्)

२) मातृभाषया अर्थं लिखतु (ମାତୃଭାଷାରେ ଅର୍ଥ ଲେଖ)

क) मम गृहम्। ____________________

ख) मम हस्तः। ____________________

ग) अहं बालिका। ____________________

घ) अस्माकं राष्ट्रम्। ____________________

ङ) तव उपनेत्रम्। ____________________

३) पठतु लिखतु - (ପଢ଼ ଓ ଲେଖ)

यथा - एषः अजः ।	एते अजाः।
तथा- क) एषः छात्रः।	एते .... ।
ख) एषः विहगः।	.... विहगाः ।
ग) अहं सैनिकः।	वयं .... ।
घ) त्वं पथिकः।	.... पथिकाः ।
ङ) अहं भारतीयः।	वयं .... ।

स:

ते

स: वानर: ।

ते वानरा: ।

स: अज: ।

ते अजा: ।

सा

ता:

सा माला ।

ता: माला: ।

सा बालिका ।

ता: बालिका: ।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ସଃ = ସେ, ତେ = ସେମାନେ (ପୁଂ)
ସା = ସେ, ତାଃ = ସେମାନେ (ସ୍ତ୍ରୀ)

पठतु स्मरतु (ପଢ଼ ମନେରଖ)

सः	ते
स : अश्वः।	ते अश्वाः।
सः गजः।	ते गजाः।
सः मयूरः।	ते मयूराः।
सः पर्वतः।	ते पर्वताः।
सः मूषकः।	ते मूषकाः।
सः काकः।	ते काकाः।
सः वृक्षः।	ते वृक्षाः।

सा	ताः
सा बालिका ।	ताः बालिकाः ।
सा पाचिका ।	ताः पाचिकाः ।
सा सेविका ।	ताः सेविकाः ।
सा मक्षिका ।	ताः मक्षिकाः ।
सा लता ।	ताः लताः ।
सा पताका ।	ताः पताकाः ।
सा अम्बा ।	ताः अम्बाः ।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ପାଚିକା = ରୋଷେଇକରୁଥିବା ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ, ମକ୍ଷିକା = ମାଛି, ଅମ୍ବା = ମାଆ

तत्   तानि

तत् उपनेत्रम्

तानि उपनेत्राणि

तत् कङ्कतम्।

तानि कङ्कतानि ।

तत् दूरदर्शनम् ।

तानि दूरदर्शनानि ।

एषः कः ?   एते के ?

एषः अजः ।

एते अजाः ।

एषः	एते
एषः कृषकः ।	एते कृषकाः ।
एषः चालकः ।	एते चालकाः ।
एषः रक्षकः ।	एते रक्षकाः ।

पठतु - वदतु
ପଢ - କହ

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ତତ୍ = ତାହା, ତାନି = ସେଗୁଡ଼ିକ, କଃ = କିଏ, କେ = କେଉଁମାନେ।

एषा **का** ?

एषा बालिका ।

एताः **काः** ?

एताः बालिकाः ।

पठतु - वदतु
ପଢ - କହ

एषा महिला ।	एताः महिलाः ।
एषा पताका ।	एताः पताकाः ।
एषा वैद्या ।	एताः वैद्याः ।

एतत् **किम्** ?

एतत् फलम् ।

एतानि **कानि** ?

एतानि फलानि ।

पठतु - वदतु
ପଢ - କହ

एतत् करवस्त्रम् ।	एतानि करवस्त्राणि ।
एतत् वाद्यम् ।	एतानि वाद्यानि ।
एतत् गृहम् ।	एतानि गृहाणि ।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : କା = କିଏ (ସ୍ତ୍ରୀ), କାଃ = କେଉଁମାନେ (ସ୍ତ୍ରୀ), କିମ୍ = କ'ଣ, କାନି = କେଉଁଗୁଡିକ
କରବସ୍ତ୍ରମ୍ = ରୁମାଲ, ଏଷା-ଇଏ (ସ୍ତ୍ରୀ) ଏତାଃ - ଏମାନେ (ସ୍ତ୍ରୀ),
ଏତତ୍ କିମ୍ = ଏହା କ'ଣ, ଏତାନି କାନି = ଏଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ

अभ्यासः (ଅଭ୍ୟାସ)

१) **शून्यस्थाने उचितं पदं लिखतु** (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନରେ ଠିକ୍ ପଦ ଲେଖ)

(एषः, तत्, सः, सा, एतत्)

क) .... माधवः ।

ख) .... युतकम् ।

ग) .... सुजाता ।

घ) .... देवयानी ।

ङ) .... शिक्षकः ।

च) .... कर्गजम् ।

२) **मातृभाषया अर्थं लिखतु** (ମାତୃଭାଷାରେ ଅର୍ଥ ଲେଖ)

क) ....एषः....... गोपालः

ख) ....एतत्...... छत्रम् ।

ग) ....सा........ उमा ।

घ) ....सा.......अध्यापिका ।

ङ) ....तत्...... मूलम् ।

च) ....सः...... सदानन्दः ।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ଯୁତକମ୍ - ଜାମା, କର୍ଗଜମ୍ - କାଗଜ

उचितं पदं निरूपयतु (ଠିକ୍ ପଦ ବାଛ)

३) अहं / वयम् / मम / अस्माकम्

क) .... विपिन: ।

ख) .... विद्यालय: ।

ग) .... छात्रा: ।

घ) .... बालका: ।

ङ) .... हस्त: ।

४) त्वम् / यूयम्/तव / युष्माकम्

क) .... सैनिक: ।

ख) .... वीरा: ।

ग) .... भवनम् ।

घ) .... सेवका: ।

ङ) .... आपणिक: ।

५) क:/के/ का, का:, किम् / कानि

क) .... रमेश: ?

ख) ....पुस्तकम् ?

ग) .... पत्राणि ?

घ) .... शिक्षिका ?

ङ) .... रक्षका:

च) .... महिला:

ତୁମପାଇଁକାମ : ୫ଜଣ ସାଙ୍ଗଙ୍କର ପରିଚୟ ଲେଖ ।

ଯଥା – ଏଷଃ ରମେଶଃ ଏଷା ମାୟା ।

परिचयः ପରିଚୟ

चतुर्दशः पाठः

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ଭବାନ୍ = ଆପଣ (ପୁଂ), ଭବତୀ = ଆପଣ (ସ୍ତ୍ରୀ)

अहं कृषकः ।

अहं

वैद्यः

सैनिकः

मापकः

अहं

गायिका

सेविका

शिक्षिका

त्वं

छात्रः

छात्रा

शिक्षकः

शिक्षिका

सेवकः

सेविका

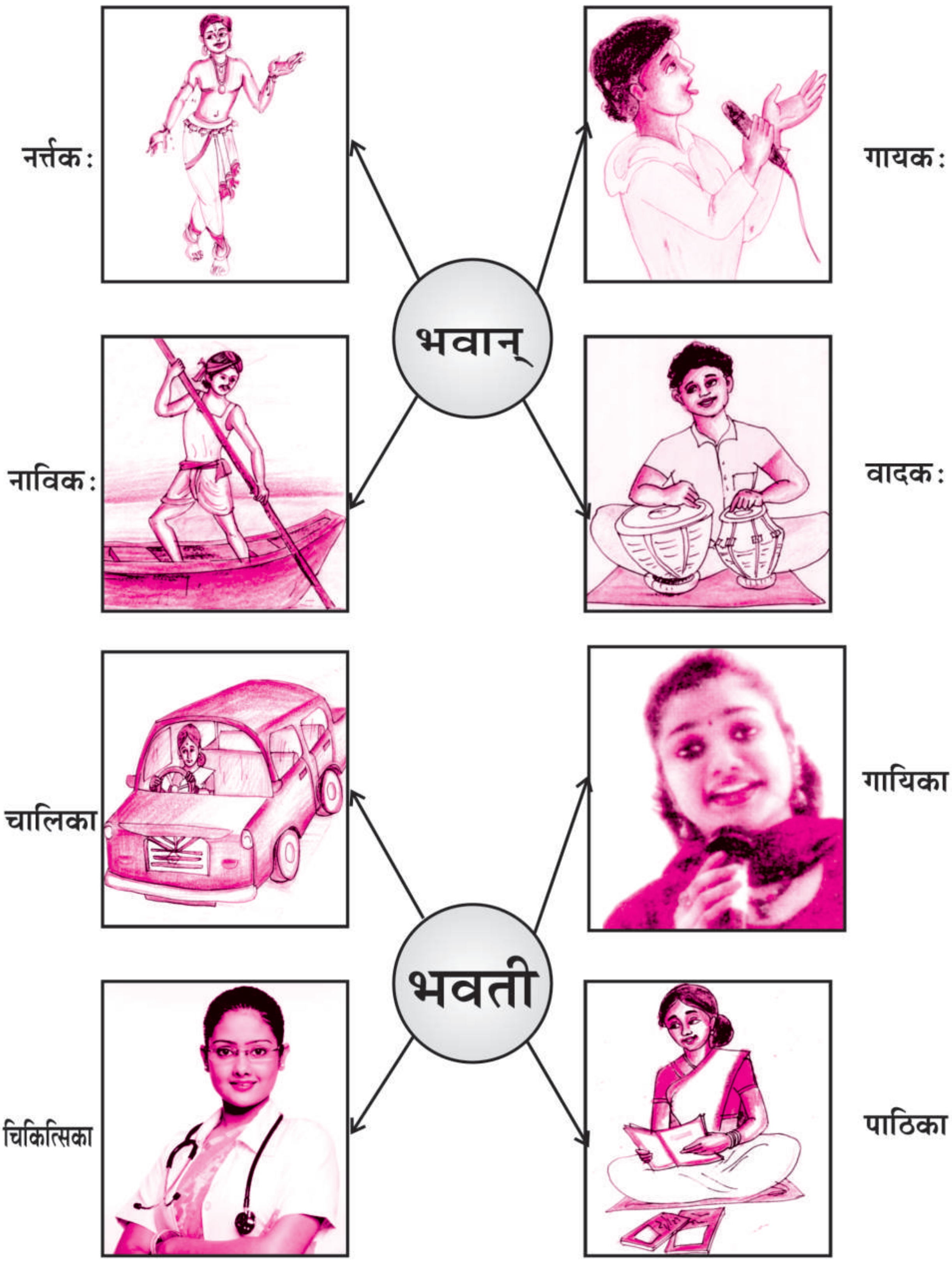
भवान्
नर्त्तकः
गायकः
नाविकः
वादकः
भवती
चालिका
गायिका
चिकित्सिका
पाठिका

पञ्चदश: पाठ:

शरीरस्य अङ्गानि ଶରୀରର ଅଙ୍ଗ

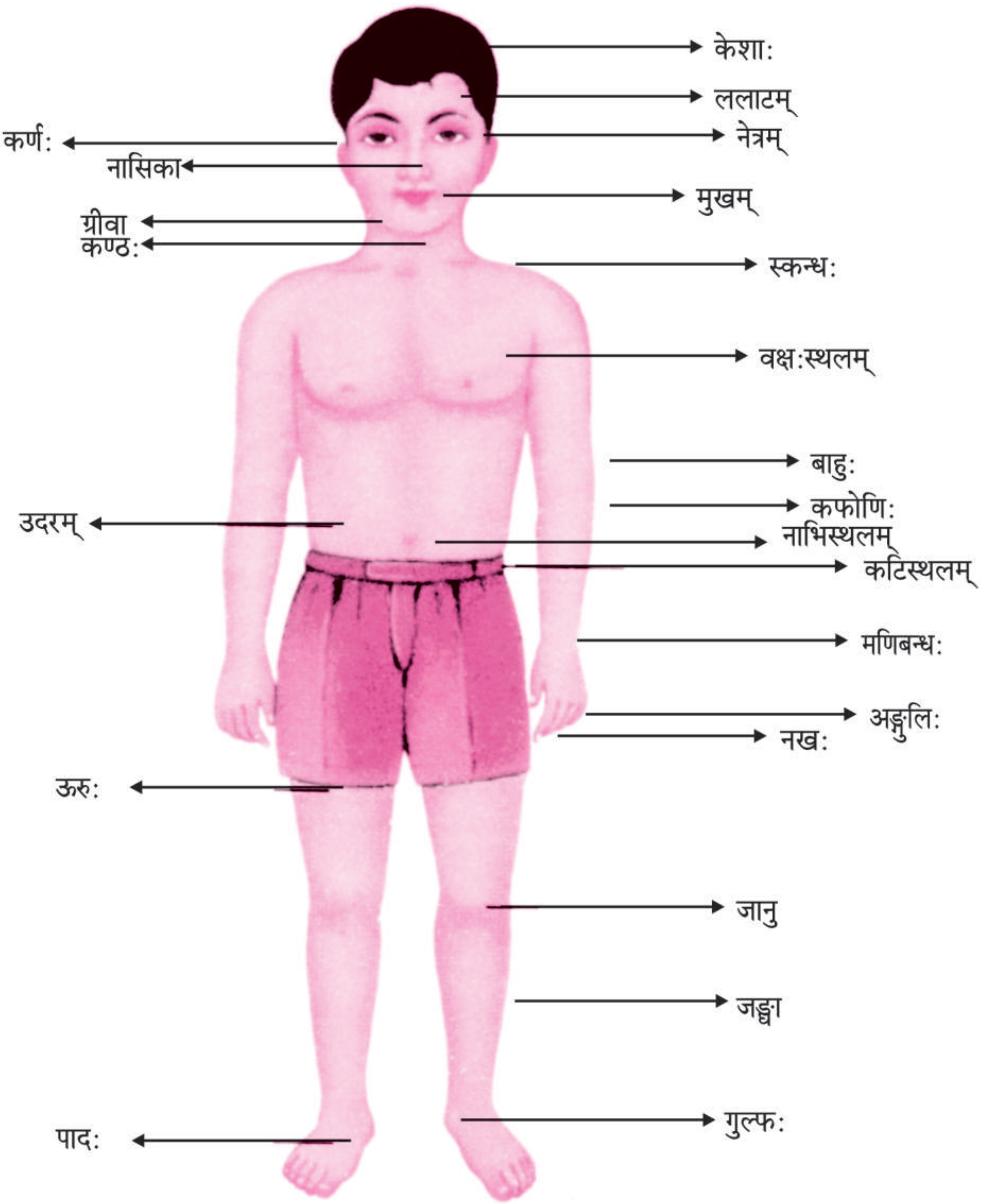

अभ्यासः (ଅଭ୍ୟାସ)

१) अधो लिखित कोष्ठकं पश्यतु शरीरस्य पञ्च अङ्गानि लिखतु

(କୋଷ୍ଠକ ଦେଖ ଶରୀରର ପାଞ୍ଚଟି ଅଙ୍ଗ ଲେଖ।)

ना	ङ्ग	शाः
अ	त्र	वा
के	सि	म्
ने	*	लिः
ग्री	*	का

क) ____________

ख) ____________

ग) ____________

घ) ____________

ङ) ____________

२. चित्रं पश्यतु नाम वदतु।

(ଚିତ୍ର ଦେଖ ନାମ କୁହ।

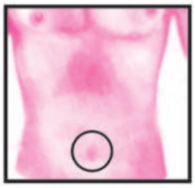

୩. ତୁମପାଇଁକାମ - ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ମଣିଷ ଚିତ୍ର ସଂଗ୍ରହ କରି ଖାତାରେ ଲଗାଇ ୫ଟି ଅଙ୍ଗର ନାମ ସଂସ୍କୃତରେ ଲେଖ।

क्रियापरिचयः କ୍ରିୟା ପରିଚୟ

पश्यतु - वदतु ଦେଖ - କୁହ

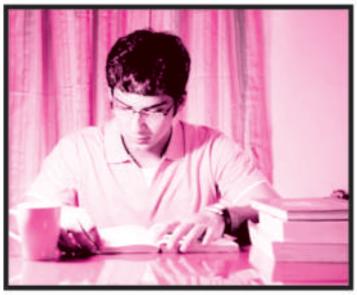

बालकः पठति ।

बालिका लिखति ।

बालकः गच्छति ।

बालिका आगच्छति ।

जितुः पिबति ।

वानरः खादति ।

शिशुः क्रन्दति ।

बालः हसति ।

सिंहः गर्जति ।

फलं पतति ।

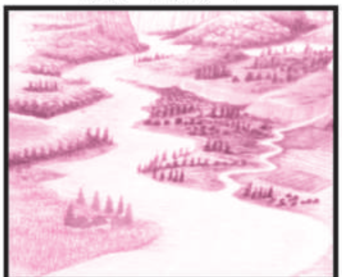

नदी वहति ।

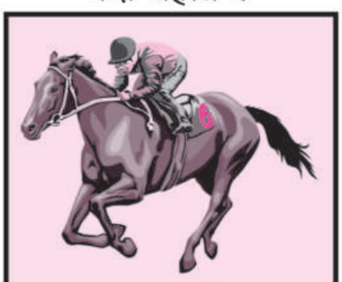

अश्वः धावति ।

रेलयानं चलति ।

जनः उपविशति ।

बाला नृत्यति

माधवः खेलति ।

बालः पश्यति।

गीता वदति।

अभ्यासः (ଅଭ୍ୟାସ)

पश्यतु-लिखतु (ଦେଖ - ଲେଖ)

१)

बालकः पठति ।

.... खेलति ।

.... खादति ।

.... चलति ।

.... नृत्यति

.... गर्जति ।

२)

.... लिखति ।

बालः ....।

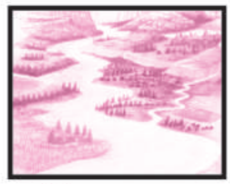

नदी .... ।

अश्वः .... ।

फलं ....।

जितुः ....।

३) पठितपाठानुसारं पञ्च वाक्यानि लिखतु। (ପଠିତ ପାଠ ଅନୁସାରେ ୫ ଟି ବାକ୍ୟ ଲେଖ)

यथा- जनः उपविशति ।

तथा- क) .... ।

ख) .... ।

ग) .... ।

घ) .... ।

ङ) .... ।

सप्तदशः पाठः

वचनपरिचयः

ବଚନ ପରିଚୟ

बालकः

बालकौ

बालकाः

हंसः

हंसौ

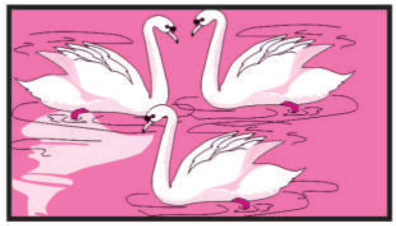

हंसाः

बालिका

बालिके

बालिकाः

लता

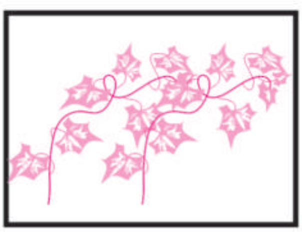

लते

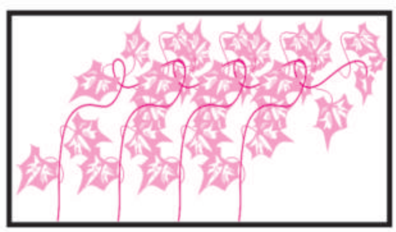

लताः

फलम्

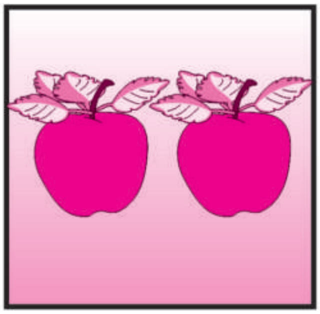

फले

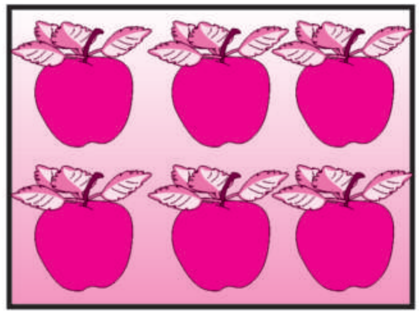

फलानि

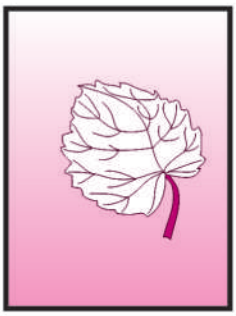

पत्रम्

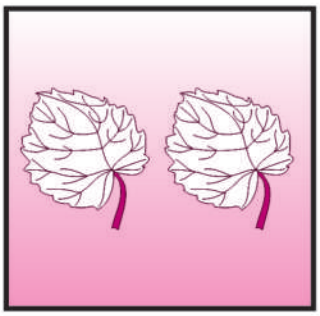

पत्रे

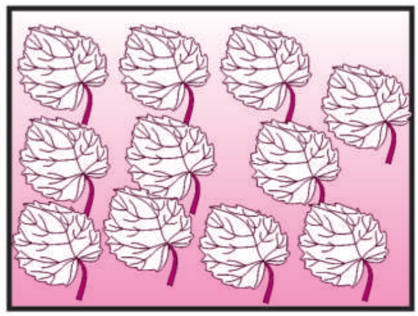

पत्राणि

त्वं सैनिकः

युवां सैनिकौ

यूयं सैनिकाः

अभ्यासः (ଅଭ୍ୟାସ)

पठतु-वदतु (ପଢ - କୁହ)

बालकः	बालकौ	बालकाः
शिक्षकः	....	....
छात्रः	....	....

बालिका	बालिके	बालिकाः
शिक्षिका	....	....
छात्रा	....	....
लता	....	....

फलम्	फले	फलानि
मूलम्	....	....
पत्रम्	....	पत्राणि
पुष्पम्	....	पुष्पाणि

अष्टादश: पाठ:

वर्त्तमानकाल: ବର୍ତ୍ତମାନକାଳଃ

छात्र: पठति ।

छात्रौ पठत: ।

छात्रा: पठन्ति ।

बालक: हसति ।

बालकौ हसत: ।

बालका: हसन्ति ।

गज: चलति ।

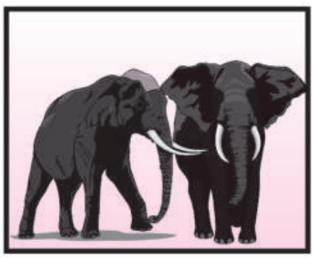

गजौ चलत: ।

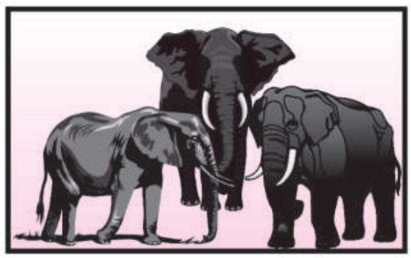

गजा: चलन्ति।

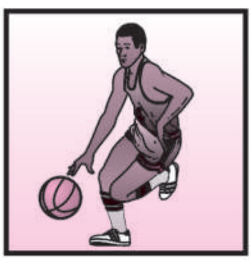

युवक: खेलति।

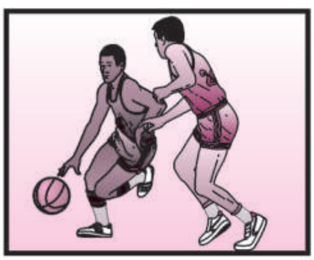

युवकौ खेलत: ।

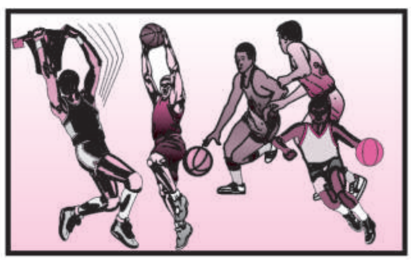

युवका: खेलन्ति ।

शुकः खादति ।

शुकौ खादतः ।

शुकाः खादन्ति ।

बाला पिबति ।

बाले पिबतः ।

बालाः पिबन्ति ।

वृद्धः गच्छति ।

वृद्धौ गच्छतः ।

वृद्धाः गच्छन्ति ।

शिशुः पश्यति ।

शिशू पश्यतः ।

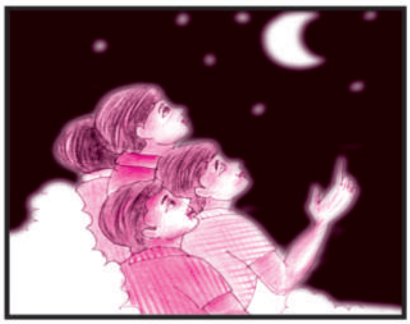

शिशवः पश्यन्ति ।

त्वं सैनिकः ।

त्वं तिष्ठसि ।

त्वं खादसि ।

त्वं गच्छसि ।

त्वं पिबसि ।

त्वं पश्यसि ।

त्वं धावसि ।

त्वं लिखसि ।

युवां सैनिकौ ।

युवां तिष्ठथः ।

युवां खादथः ।

युवां गच्छथः ।

युवां पिबथः ।

युवां पश्यथः ।

युवां धावथः ।

युवां लिखथः ।

यूयं सैनिकाः ।

यूयं तिष्ठथ ।

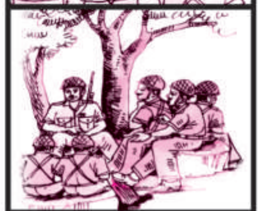

यूयं खादथ ।

यूयं गच्छथ ।

यूयं पिबथ ।

यूयं पश्यथ ।

यूयं धावथ ।

यूयं लिखथ ।

अहं खेलामि

अहं पठामि

अहं गोपालः
अहं छात्रः

अहं पिबामि

अहं हसामि

अहं धावामि

अहं नृत्यामि

अहं क्रन्दामि

अहं खादामि

आवां बालकौ

आवां हसाव:

आवां खादाव:

आवां पठाव:

आवां नृत्याव:

आवां धावाव:

आवां पिबाव:

आवां खेलाव:

वयं छात्रा:

वयं पठाम:

वयं खादाम:

वयं गच्छाम:

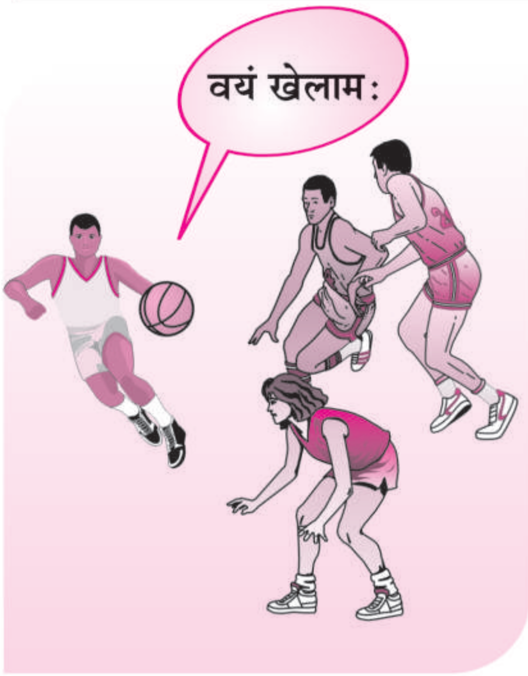

वयं पश्यामः वयं वदामः वयं तिष्ठामः एकत्र
वयं हसामः वयं खेलामः वयं गच्छामः सर्वत्र

अभ्यासः (ଅଭ୍ୟାସ)

बालकः		बालकौ		बालकाः	
	गच्छति, पठति हसति, खादति पिबति, चलति धावति, पश्यति		गच्छतः, पठतः हसतः, खादतः पिबतः, चलतः धावतः, पश्यतः		गच्छन्ति, पठन्ति हसन्ति, खादन्ति पिबन्ति, चलन्ति धावन्ति, पश्यन्ति

१. पश्यतु लिखतु (ଦେଖ ଲେଖ)

	बालकः	पठति।	बालकौ	पठतः।	बालकाः	पठन्ति।
क)	....	....	....	....	....	....
ख)	....	....	....	....	....	....
ग)	....	....	....	....	....	....
घ)	....	....	....	....	....	....
ङ)	....	....	....	....	....	....
च)	....	....	....	....	....	....

त्वं		युवां		यूयं	
	गच्छसि, पठसि हससि, खादसि पिबसि, चलसि धावसि, पश्यसि		गच्छथः, पठथः हसथः, खादथः पिबथः, चलथः धावथः, पश्यथः		गच्छथ, पठथ हसथ, खादथ पिबथ, चलथ धावथ, पश्यथ

२. पश्यतु लिखतु (ଦେଖ ଲେଖ)

	त्वं	पश्यसि।	युवां	पश्यथः।	यूयं	पश्यथ।
क)	....	....	....	....	....	....
ख)	....	....	....	....	....	....
ग)	....	....	....	....	....	....
घ)	....	....	....	....	....	....
ङ)	....	....	....	....	....	....
च)	....	....	....	....	....	....

अहं
गच्छामि, पठामि
हसामि, खादामि
पिबामि, चलामि
धावामि, पश्यामि

आवां
गच्छाव:, पठाव:
हसाव:, खादाव:
पिबाव:, चलाव:
धावाव:, पश्याव:

वयं
गच्छाम:, पठाम:
हसाम:, खादाम:
पिबाम:, चलाम:
धावाम:, पश्याम:

पश्यतु लिखतु (ଦେଖ ଲେଖ)

यथा :	अहं	चलामि।	आवां	चलाव:।	वयं	चलाम:।
तथा :						
क)	....	....	....	....	....	....
ख)	....	....	....	....	....	....
ग)	....	....	....	....	....	....
घ)	....	....	....	....	....	....
ङ)	....	....	....	....	....	....
च)	....	....	....	....	....	....

ମୌଖିକ : ଏହିଭଳି ସଂସ୍କୃତରେ ୫ଟି ବାକ୍ୟ ନିଜସାଙ୍ଗଙ୍କୁ କୁହ।

संभाषणम् ସମ୍ଭାଷଣ

नवदश: पाठ:

भवान् क: ?

अहं छात्र:

भवान् किं करोति ?

अहं पठामि ।

अहं पिबामि

अहं हसामि

भवती का ?

अहं छात्रा ।

भवती किं करोति ?

अहं खेलामि ।

अहं धावामि

अहं गायामि ।

हसामि खेलामि पठामि नित्यम्
लिखामि वदामि पश्यामि सत्यम्

अभ्यासः (અભ્યાસ)

भवान् कः ?

अहं
पुरुषः, बालकः , कृषकः,
वैद्यः, आपणिकः, शिक्षकः,
जनकः, चालकः, छात्रः,

१. ....अहं कृषकः........ ।
२. .... ।
३. .... ।
४. .... ।
५. .... ।

भवती का?

अहं
बालिका , सेविका, नर्त्तकी,
महिला, अध्यापिका, भारतीया,
देशसेविका, छात्रा, शिक्षिका

१. ....अहं बालिका........ ।
२. .... ।
३. .... ।
४. .... ।
५. .... ।

१. अहं शिक्षक : ।
भवान् .... ?

२. अहम् अनसूया ।
भवती ....?

३. अहं प्रभा ।
....?

४. अहं नृसिंहः ।
....?

५. अहं गायिका ।
....?

६. अहं गृहिणी ।
....?

मेघः आयाति पवनः वाति
पिकः कूजति पथिकः याति

भविष्यत् कालः ଭବିଷ୍ୟତ୍ କାଳ

सागहं पठतु (ଆଗ୍ରହର ସହ ପଢ)

एषः सैनिकः भविष्यति ।

साग्रहं पठतु

पठिष्यति | गमिष्यति | खादिष्यति | करिष्यति | लेखिष्यति

पिता चिन्तयति

पठतु ପଢ଼

पुत्रः
- पाठं पठिष्यति।
- देवालयं गमिष्यति।
- फलं खादिष्यति।
- देशसेवां करिष्यति।
- कवितां लेखिष्यति।

साग्रहं पठतु (ଆଗ୍ରହରେ ପଢ଼)

वर्तमानकाले	भविष्यत्काले
गच्छति	गमिष्यति
वदति	वदिष्यति
खेलति	खेलिष्यति
लिखति	लेखिष्यति
हसति	हसिष्यति
पठति	पठिष्यति
पिबति	पास्यति
ददाति	दास्यति
पश्यति	द्रक्ष्यति
करोति	करिष्यति

दीपावलिः-

सीता - गीते ! श्वः दीपावलिः । भवती किं करिष्यति ?

गीता - अहं प्रातः पूजां करिष्यामि । देवालयं गमिष्यामि ।

सीता - मम अग्रजः आगमिष्यति । लड्डुकम् आनेष्यति ।

गीता - अहं नूनं लड्डुकं खादिष्यामि ।

सीता - प्रान्तरे सर्वे क्रीडिष्यन्ति ।

उत्सवदिनम् उत्साहदिनम् ।

अभ्यासः (ଅଭ୍ୟାସ)

१. भविष्यत्काले परिवर्तनं करोतु :- (ଭବିଷ୍ୟତ୍ କାଳରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କର।)

क	माधवः पठति । माधवः पठिष्यति ।	घ	नलिनी फलं खादति । ....
ख	मिता हसति ।	ङ	विद्या कार्यं करोति । ....
ग	गोपालः कटकं गच्छति ।	च.	कविः कवितां लिखति। ....

२. उदाहरणानुसारं वाक्यं रचयतु । (ଉଦାହରଣ ଅନୁସାରେ ବାକ୍ୟ ଲେଖ)

अहम्	वयम्		अहं पठामि।	वयं पठामः।
खादामि	खादामः	१.	....	....
हसामि	हसामः	२.	....	....
तिष्ठामि	तिष्ठामः	३.	....	....
गायामि	गायामः	४.	....	....
लिखामि	लिखामः	५.	....	....

३. उदाहरणानुसारं वाक्यं रचयतु । (ଉଦାହରଣ ଅନୁସାରେ ବାକ୍ୟ ଲେଖ)

अहम्	वयम्		अहं पठिष्यामि।	वयं पठिष्यामः।
खादिष्यामि	खादिष्यामः	१.	....	....
हसिष्यामि	हसिष्यामः	२.	....	....
स्थास्यामि	स्थास्यामः	३.	....	....
गास्यामि	गास्यामः	४.	....	....
लेखिष्यामि	लेखिष्यामः	५.	....	....

४. स्तम्भं मेलयतु । (ସ୍ତମ୍ଭ ମେଳନ କର)

हसामि	खेलामः
लिखामि	लिखामः
खेलामि	हसामः
तिष्ठामि	तिष्ठामः
गायामि	गायामः

५.अक्षराणि सज्जीकरोतु । (ଅକ୍ଷରଗୁଡିକୁ ସଜାଇ ଲେଖ)

खे मि ला	-	खेलामि
मि खा लि	-	
स्या मि गा	-	
प ष्य ठि ति	-	
न्द क्र ति	-	
मः ह सा	-	
ठा प मि	-	

६. मातृभाषया अर्थं वदतु। (ମାତୃଭାଷାରେ ଅର୍ଥ କୁହ)

अहम्	वयम्		अहं पठामि।	वयं पठामः।
खादामि	खादामः	१.	....	....
हसामि	हसामः	२.	....	....
तिष्ठामि	तिष्ठामः	३.	....	....
गायामि	गायामः	४.	....	....
लिखामि	लिखामः	५.	....	....

गमिष्यामः खादिष्यामः खेलिष्यामः एकदा
पठिष्यामः हसिष्यामः लेखिष्यामः सर्वदा

एकविंश: पाठः

वासरः ବାର

रविवासरः
सोमवासरः
मङ्गलवासरः
बुधवासरः
गुरुवासरः
शुक्रवासरः
शनिवासरः

अद्य सोमवासरः
श्वः मङ्गलवासरः
परश्वः बुधवासरः
प्रपरश्वः गुरुवासरः

अद्य बुधवासरः
ह्यः मङ्गलवासरः
परह्यः सोमवासरः
प्रपरह्यः रविवासरः
श्वः गुरुवासरः
परश्वः शुक्रवासरः
प्रपरश्वः शनिवासरः

अद्य शुक्रवासरः
ह्यः गुरुवासरः
परह्यः बुधवासरः
प्रपरह्यः मङ्गलवासरः

अद्य —रविवासरः→ श्वः → परश्वः → प्रपरश्वः

प्रपरह्यः ← परह्यः ← ह्यः ← अद्य

शिक्षकान् प्रति :- ''वासरः'' इति स्थाने 'वारः' इति प्रयोगः अपि करणीयः यथा - रविवारः सोमवारः इत्यादयः।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ – ଅଦ୍ୟ = ଆଜି, ଶ୍ୱଃ = ଆସନ୍ତାକାଲି, ପରଶ୍ୱଃ = ତା ପରଦିନ, ପ୍ରପରଶ୍ୱଃ = ଅପରଦିନ
ହ୍ୟଃ = ଗତକାଲି, ପରହ୍ୟଃ = ତା' ପୂର୍ବଦିନ, ପ୍ରପରହ୍ୟଃ = ତହିଁ ପୂର୍ବଦିନ

अभ्यासः (અભ્યાસ)

१. अद्य गुरुवासरः।

क) श्वः............................वासरः।

ख) परश्वः ....वासरः।

ग) प्रपरश्वः.......................वासरः।

२. ह्यः रविवासरः।

क) .... सोमवासरः।

ख) .... मङ्गलवासरः।

ग) .... बुधवासरः।

घ) .... शनिवासरः।

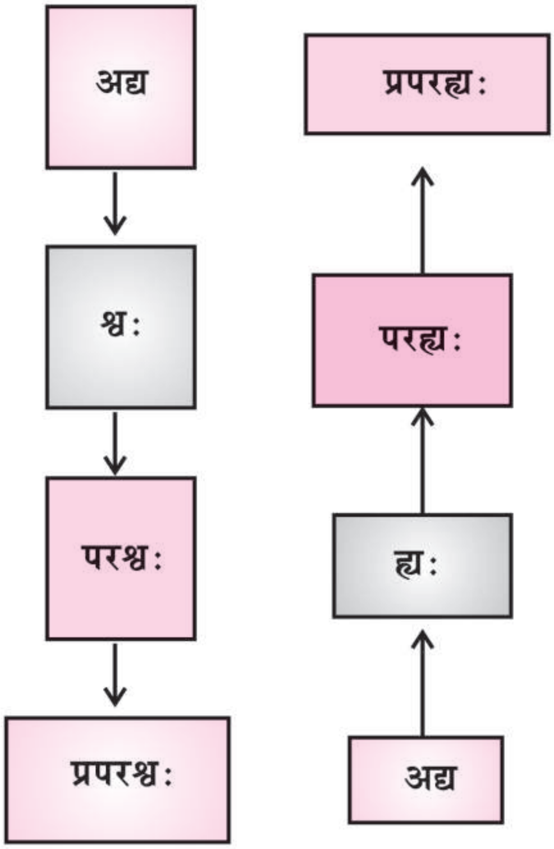

३. अद्य शुक्रवासरः।

क) .... गुरुवासरः

ख) परह्यः ....।

ग) .... मङ्गलवासरः।

घ) श्व : ....।

ङ) परश्वः....................।

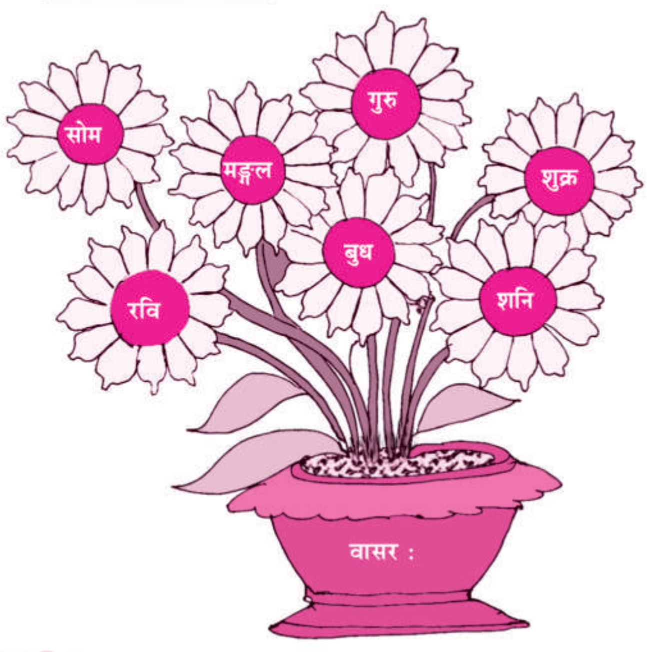

अव्ययप्रयोग: ଅବ୍ୟୟର ପ୍ରୟୋଗ

द्वाविंश: पाठ:

एष: कुमार: । कुमार: प्रात: उत्तिष्ठति । तत: दन्तमार्जनं करोति । अनन्तरं योगाभ्यासं करोति । तत: स्नानं करोति । यदा दर्पणं धरति । तदा प्रतिविम्बं पश्यति। प्रसाधनात् परं देवपूजां करोति। अथ पठनगृहं गच्छति। अन्यत्र न भ्रमति। यत्र पठति तत्र लिखति । अत्र पठनसमये कुत्र अपि न गच्छति । स: गृहपाठं लिखति पठति च । प्रतिदिनं वार्त्तापत्रिकां पठति । संस्कृतवार्ताम् अपि शृणोति । स: दिवा भक्तं खादति । सायं प्रार्थनां करोति । नक्तं रोटिकां खादति । अधुना प्रान्तरे खेलति। स: एव बालक: भवति । स: कुत: भयं न करोति। सर्वदा गुरुजनं नमति। एकदा स: देशभक्त: भविष्यति । स: सर्वत्र प्रशंसित: भवति ।

शब्दार्थ :- प्रात: -ସକାଳେ, उत्तिष्ठति-ଉଠେ, यदा–ଯେତେବେଳେ, तदा -ସେତେବେଳେ, अन्यत्र -ଅନ୍ୟଆଡେ, यत्र -ଯେଉଁଠାରେ, तत्र -ସେଠାରେ, अत्र -ଏଠାରେ, कुत्र -କେଉଁଠାରେ, अपि–ମଧ୍ୟ, च -ଓ /ଏବଂ, सर्वदा -ସବୁବେଳେ, वार्तापत्रिकाम्–ସମ୍ବାଦପତ୍ର, दिवा - ଦିନରେ, भक्तम्–ଭାତ, सायम्-ସନ୍ଧ୍ୟାରେ, नक्तम्–ରାତିରେ, रोटिकाम्–ରୋଟି, अधुना - ବର୍ତ୍ତମାନ, प्रान्तरे -ପଡିଆରେ, एव - ହିଁ, कुत: - କେଉଁଠାରୁ, एकदा - ଦିନେ, सर्वत्र- ସବୁଠାରେ, अथ- ଏହାପରେ, अनन्तरम्- ଏହାପରେ, प्रतिदिनम्- ସବୁଦିନ। तत: - ତାପରେ, परम् - ପରେ, प्रसाधनात् परम् - ବେଶଭୂଷା (ସଜବାଜ) ପରେ ।

अभ्यास :- (ଅଭ୍ୟାସ)

१. शून्यस्थानं पूरयतु - (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

क) कुमार: .... उत्तिष्ठति।

ख) .... योगाभ्यासं करोति ।

ग) प्रसाधनात् परं ....करोति ।

घ) ..यत्र.... पठति तत्र .... ।

ङ) स: दिवा .... खादति ।

(अनन्तरं, भक्तं, लिखति, प्रात:, देवपूजाम्)

२) स्तम्भं मेलयतु (ସ୍ତମ୍ଭ ମିଳାଅ)

'क'	'ख'
एषः	पठति
यत्र	कुमारः
संस्कृतवार्त्तां	शृणोति
दिवा	लिखति
तत्र	खादति

३) वाक्यं रचयतु (ବାକ୍ୟ ତିଆରି କର)

कुमारः सः एषः	प्रातः सायम् नक्तम् अधुना एव	उत्तिष्ठति पठति गच्छति लिखति

ନିଜପାଇଁକାମ : ଏହି ବିଷୟରୁ ୫ଟି ବାକ୍ୟ ମନେରଖି କୁହ ।

रक्ष गोमातरम्

रक्ष रक्ष मातरम्
रक्ष गोमातरम्
सा ददाति हितकरं
क्षीरममृतसन्निभम् । (१)

धेनुक्षीरघृतदधि
बालपुष्टिकारकम्
बुद्धिवर्द्धनोचितं
सद्गुणप्रदायकम् (२)

गोमूत्रगोमये
देहशुद्धिकारके ।
शस्यधान्यवृद्धये
सर्वदोपकारके । (३)

शब्दार्थः - ଶବ୍ଦାର୍ଥ

मातरम्- ମା'କୁ, **अमृतसन्निभम्**- ଅମୃତ ସଦୃଶ, **गोमूत्रगोमये**- ଗାଈମୂତ ଓ ଗୋବର, **धान्यवृद्धये**- ଧାନ ବଢାଇବାପାଇଁ । **सर्वदोपकारके - सर्वदा + उपकारके** - ସବୁବେଳେ ଉପକାରକ

इदं गीतं कण्ठगतं करोतु ।

अभ्यासः (ଅଭ୍ୟାସ)

१. शून्यस्थानं पूरयतु (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

क) रक्ष ——— मातरम्।

ख) सा ——— हितकरम्।

ग) ——— अमृतसन्निभम्।

२. मातृभाषया अर्थं लिखतु (ମାତୃଭାଷାରେ ଅର୍ଥ ଲେଖ)

मातरम्, गोमूत्र गोमये , ददाति, सर्वदा, बालः

३. स्तम्भमेलनं करोतु। (ସ୍ତମ୍ଭ ମିଳାଅ)

क	ख
रक्ष	हितकरम्
ददाति	उपकारके
सर्वदा	मातरम्

लालनगीतम्

घड घड घड घड गर्जति मेघः
टरर टरर टर वदति भेकः ।

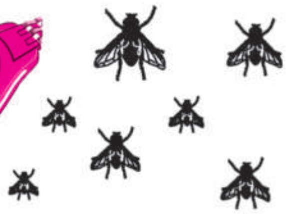

टिक् टिक् टिक् टिक् नदति घटिका
भण भण भण भण भणति मक्षिका (१)

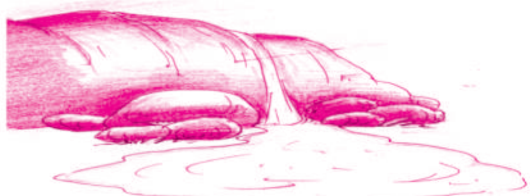

वहति झरर झर रुचिरनिर्झरः
वहति ससर सर मन्दसमीरः (३)

टप टप टप टप याति घोटकः
नृत्यति थथथै थथै नर्त्तकः (४)

रौति कुक्कुटः कुक् कुक् कुक् कुक्
गच्छति यानं छुक् छुक् छुक् छुक् (५)

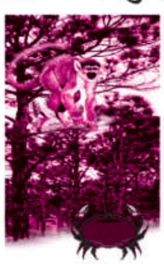

मन्दं मन्दं चलति कर्कटः
पश्यति वृक्षात् बालमर्कटः (६)

ଶବ୍ଦାର୍ଥ:- **गर्जति** -ଗର୍ଜନ କରୁଛି, **वदति**- କହୁଛି, **भेकः**- ବେଙ୍ଗ, **नदति**- ବାଜୁଛି, **घटिका**- ଘଣ୍ଟା, **भणति**- କହୁଛି, **मक्षिका**- ମାଛି, **रुचिरनिर्झरः**- ସୁନ୍ଦର ଝରଣା, **मन्दसमीरः**- ଧୀର ପବନ, **याति**- ଯାଉଛି, **घोटकः**- ଘୋଡା, **नृत्यति**- ନାଚୁଛି, **रौति**- ବୋବାଉଛି, **कर्कटः**- କଙ୍କଡା, **बालमर्कटः**- ଛୋଟ ମାଙ୍କଡ, **वहति**–ବହୁଛି ।

सस्वरं साभिनयं च गानं करोतु

अभ्यासः (ଅଭ୍ୟାସ)

१. शून्यस्थानं पूरयतु (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

क) ——— गर्जति।

ख) वदति ——— ।

ग) घटिका ———।

घ) मक्षिका ———।

ङ) ——— चलति।

२. मातृभाषया अर्थं लिखतु (ମାତୃଭାଷାରେ ଅର୍ଥ ଲେଖ)

मक्षिका, नृत्यति, याति, भेकः, कर्कटः

३. संस्कृतेन अनुवादं करोतु। (ସଂସ୍କୃତରେ ଅନୁବାଦ କର)

ଗର୍ଜନ କରୁଛି, ଚାଲୁଛି, ଦେଖୁଛି, ଗାଉଛି, ନାଚୁଛି।

४. स्तम्भमेलनं करोतु। (ସ୍ତମ୍ଭ ମିଳାଅ)

क	ख
घोटकः	ससर सर
समीरः	कुक् कुक् कुक्
मक्षिका	घड घड घड
मेघः	टप् टप्
कुक्कुटः	भण भण भण

अहं नमामि

अहं नमामि भारतम्
अहं नमामि मातरम् ।।१ ।।

सत्यं वदामि सर्वदा
गायामि शुभं सर्वदा ।।२ ।।

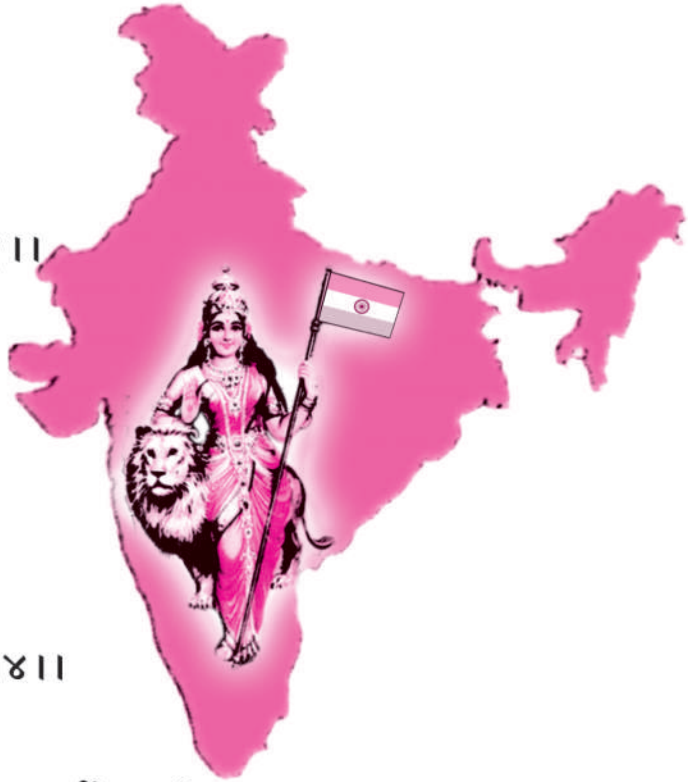

दानं ददामि सर्वदा
मानं करोमि सर्वदा ।।३ ।।

गुरुं नमामि सादरम् ।
हरिं स्मरामि सादरम् ।।४ ।।

कष्टपर्वते चरामि ।
दु:खसागरे तरामि ।।५ ।।

विपत्तिविपिने भ्रमामि ।
लोकहितं चिन्तयामि ।।६ ।।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ:- **शुभम्** -ମଙ୍ଗଳ, **सर्वदा**- ସବୁବେଳେ, **विपत्तिविपिने** - ବିପଦପୂର୍ଣ୍ଣ ବଣରେ, **चिन्तयामि** - ଚିନ୍ତାକରୁଛି, **तरामि**- ପହଁରୁଛି, **चरामि** - ବୁଲୁଛି, **स्मरामि**- ମନେ ପକାଉଛି, **नमामि** - ନମସ୍କାର କରୁଛି । **माने कशेमि** - ସମ୍ମାନ କରେ / ସ୍ୱାଭିମାନ ରକ୍ଷା କରେ।

अभ्यासः (ଅଭ୍ୟାସ)

१. इमां कवितां सस्वरं गायतु। (ଏହି କବିତାକୁ ସ୍ୱରରେ ଗାନ କର)

२. रिक्तस्थानानि पूरयतु- (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

क. दु:खसागरे —।

ख. गुरुं — सादरम्।

ग. — शुभं सर्वदा।

घ. अहं — नमामि।

ङ. — चिन्तयामि।

(भारतम्, नमामि, तरामि, गायामि् लोकहितम)

३. एकेन शब्देन उत्तरं लिखत- (ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦରେ ଉତ୍ତର ଲେଖ)

क. अहं कां नमामि ?

ख. सर्वदा किं गायामि ?

ग. अहं कं स्मरामि ?

घ. सर्वदा किं करोमि ?

ङ. सर्वदा किं वदामि ?

(मातरम्, हरिम्, सत्यम्, शुभम्, मानम्)

४. वाक्यानि रचयत- (ବାକ୍ୟ ରଚନା କର)

नमामि

करोमि

गायामि

ददामि

भ्रमामि

वदामि

अक्षरगीतम्

क च ट त प क च ट त प

काक: कायति का ....का ....

ख छ ठ थ फ ख छ ठ थ फ

बक: वदति आ..........आ..........

ग ज ड द ब ग ज ड द ब

व्याघ्र: गर्जति गँ..........गँ..........

घ झ ढ ध भ घ झ ढ़ ध भ

यानं चलति घँ..............घँ.............

अ इ उ ण् अ इ उ ण्

घण्टानाद: टिङ्.............. टिङ्..........

ञ म ङ ण न ञ म ङ ण न

वृद्ध: करोति खँ......... खँ .... ।

गीतं सस्वरं गायन्तु

अभ्यासः (ଅଭ୍ୟାସ)

१. शून्यस्थानं पूरयतु (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

क) ——— कायति का - - का।

ख) ——— वदति आ - - आ ।

ग) ——— गर्जति गँ - - गँ।

घ) ——— चलति घँ - - घँ।

ङ) ——— करोति खँ - - खँ।

२. मातृभाषया अर्थं लिखतु (ମାତୃଭାଷାରେ ଅର୍ଥ ଲେଖ)

गर्जति, वदति , कायति, चलति , बकः

३. स्तम्भमेलनं करोतु। (ସ୍ତମ୍ଭ ମିଳାଅ)

क	ख
टिङ् टिङ्	बकः
घँ घँ	काकः
का का	व्याघ्रः
आ आ	यानम्
गँ गँ	घण्टानादः

बालका: आयात

बालका: आयात बालका: आयात
बालका: आयात सधीरम् ।
पंक्तिं कुरुत पंक्तिं कुरुत
पंक्तिं कुरुत सत्वरम् ।।

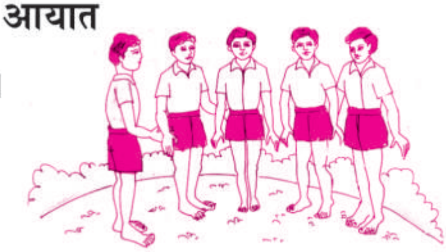

मण्डलं कुरुत मण्डलं कुरुत
मण्डलं कुरुत सधीरम् ।
उपरि कूर्दत उपरि कूर्दत
उपरि कूर्दत सुन्दरम् ।।

अध: उपविशत अध: उपविशत
अध: उपविशत सधीरम् ।
गीतं गायत गीतं गायत
गीतं गायत सस्वरम् ।।

मौनं तिष्ठत मौनं तिष्ठत
मौनं तिष्ठत सधीरम् ।
मन्दं हसत मन्दं हसत
मन्दं हसत सादरम् ।।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ:- **आयात**- ଆସ, **सधीरम्**- ଧୀରେ, **पंक्ति**- ଧାଡ଼ି, **मण्डलं**- ବୃତ୍ତାକାର, **उपरि**- ଉପରକୁ, **कूर्दत**- ଡିଅଁ, **अध:**- ତଳେ, **उपविशत**- ବସ, **मौनं**- ଚୁପ୍, **तिष्ठत**- ରୁହ, **मन्दम्**- ଧୀରେ, **हसत**- ହସ ।

गीतं सस्वरं गायन्तु

अभ्यासः (ଅଭ୍ୟାସ)

१. शून्यस्थानं पूरयतु (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

क) मौनं ——— ।

ख) ——— गायत ।

ग) उपरि ———।

घ) बालकाः ———।

ङ) मण्डलं ———।

(गीतं, तिष्ठत, आयात, कूर्दत, कुरुत)

२. मातृभाषाया अर्थं लिखतु (ମାତୃଭାଷାରେ ଅର୍ଥ ଲେଖ)

मौनम्, अधः, उपरि, मन्दम्, सच्छीरम्

३. स्तम्भमेलनं करोतु। (ସ୍ତମ୍ଭ ମିଳାଅ)

क	ख
बालकाः	कूर्दत
उपरि	हसत
गीतम्	गायत
मन्दं	आयात
मण्डलं	कुरुत

सुभाषितानि ସୁଭାଷିତ

दशकूपसमा वापी दशवापीसमो ह्रदः ।
दशह्रदसमः पुत्रो दशपुत्रसमो द्रुमः ।।

अर्थ : - एका वापी दशकूपैः समा भवति । एकः ह्रदः दशवापीभिः समः भवति ।
एकः पुत्रः दशह्रदैः समः भवति । किन्तु एकः वृक्षः दशपुत्रैः समः भवति ।

कालेवर्षतु पर्जन्यः पृथिवी सस्यशालिनी ।
देशोऽयं क्षोभरहितः सज्जनाः सन्तु निर्भयाः ।।

अर्थ : - उचिते काले वृष्टिः भवतु । भूमिः सस्यशालिनी भवतु । देशे क्षोभः (अस्थिरता) मा भवतु । सज्जनाः निर्भयाः भवन्तु ।

पृथिव्यां त्रीणि रत्नानि जलमन्नं सुभाषितम् ।
मूढैः पाषाणखण्डेषु रत्नसंज्ञा विधीयते ।।

अर्थ : - पृथिव्यां जलम् अन्नं सुभाषितं च इति त्रीणि रत्नानि सन्ति । किन्तु मूढाः जनाः पाषाणखण्डान् एव रत्नानि मन्यन्ते ।

प्रथमे नार्जिता विद्या द्वितीये नार्जितं धनम् ।
तृतीये नार्जितं पुण्यं चतुर्थे किं करिष्यति ।।

अर्थ : - जीवनस्य प्रथमे भागे भवता विद्या न सम्पादिता । द्वितीये भागे धनं न सम्पादितम् । तृतीये भागे पुण्यं न सम्पादितम्, एवं चतुर्थे भागे किं वा करिष्यति ?

वृक्षः कल्पद्रुमः साक्षाद् जीवजगद्धिताय च ।
ददाति शीतलच्छायां जीवनमौषधं फलम् ।।

अर्थ : - वृक्षः प्रत्यक्षरूपेण कल्पतरुः भवति । सः जीवस्य संसारस्य च कल्याणकरः भवति । सः शीतलां छायां, पवनम्, औषधं, फलं च ददाति ।

अभ्यासः (ଅଭ୍ୟାସ)

१. शून्यस्थानं पूरयतु- (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

(क) दशकूपसमा .... ।

(ख) .... वर्षतु पर्जन्यः ।

(ग) सज्जनाः .... निर्भयाः ।

(घ) पृथिव्यां .... रत्नानि ।

(ङ) चतुर्थे किं .... ?

(करिष्यति, त्रीणि, सन्तु, काले, वापी)

२. पादं पूरयतु - ପାଦପୂରଣ କର।

(क) वृक्षः कल्पद्रुमः साक्षात् जीवजगद्धिताय च ।

.... ।

(ख) पृथिव्यां त्रीणि रत्नानि जलमन्नं सुभाषितम् ।

.... ।

(ग) काले वर्षतु पर्जन्यः पृथिवी सस्यशालिनी ।

.... ।

३. सस्वरं गायतु । ସ୍ୱରସହିତ ଗାନ କର ।

(क) दशकूपसमा वापी दशवापीसमो ह्रदः ।
दशह्रदसमः पुत्रो दशपुत्रसमो द्रुमः ।।

(ख) वृक्षः कल्पद्रुमः साक्षाद् जीवजगद्धिताय च ।
ददाति शीतलच्छायां जीवनमौषधं फलम् ।।

(ग) प्रथमे नार्जिता विद्या द्वितीये नार्जितं धनम् ।
तृतीये नार्जितं पुण्यं चतुर्थे किं करिष्यति ।।

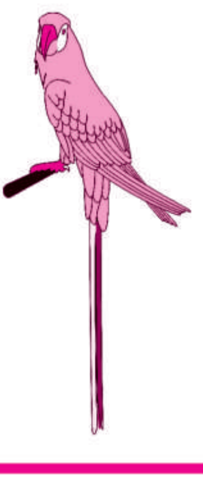

वदतु संस्कृतम् (ସଂସ୍କୃତ କୁହନ୍ତୁ)

मम नाम.....	ମୋର ନାମ......
भवत: नाम किम् ?	ଆପଣଙ୍କ ନାମ କ'ଣ ?
भवत्या: नाम किम् ?	ଆପଣଙ୍କ ନାମ କ'ଣ ? (ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ)
आगच्छतु। उपविशतु।	ଆସନ୍ତୁ। ବସନ୍ତୁ।
किं सर्वं कुशलम् ?	କ'ଣ ସବୁ ଭଲ ତ ?
स्वास्थ्यं कथम् अस्ति ?	ଦେହ କିପରି ଅଛି ?
उत्तमम् अस्ति / नास्ति।	ଭଲ ଅଛି / ନାହିଁ
कृपया..... ददातु।	ଦୟା କରି .... ଦିଅନ୍ତୁ।
स्वीकरोतु।	ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ।
अहम् अल्पं संस्कृतं जानामि।	ମୁଁ ଅଳ୍ପ ସଂସ୍କୃତ ଜାଣେ
भयं मास्तु, धैर्येण वदतु।	ଭୟ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ , ଧୈର୍ଯ୍ୟ ସହିତ କୁହନ୍ତୁ।

ପାଠ୍ୟ ଖସଡା

୧. ଅର୍ଦ୍ଧବାର୍ଷିକ ବୋଧ ଆକଳନ ନିମନ୍ତେ :-

ଗଦ୍ୟ : - ପ୍ରଥମ ପାଠରୁ - ଦ୍ୱାଦଶ ପାଠ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ

ପଦ୍ୟ : ତ୍ରୟୋବିଂଶପାଠ - * ରକ୍ଷ ଗୋମାତରମ୍

* ଅହଂ ନମାମି

୨. ବାର୍ଷିକ ବୋଧ ଆକଳନ ନିମନ୍ତେ :-

ଗଦ୍ୟ : - ତ୍ରୟୋବିଂଶପାଠରୁ - ଦ୍ୱାବିଂଶ ପାଠ (ଅବ୍ୟୟ ପ୍ରୟୋଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ)

ପଦ୍ୟ : ଚତୁର୍ବିଂଶପାଠ - * ଅକ୍ଷର ଗୀତମ୍

ସୁଭାଷିତାନି * ବାଳକାଃ ! ଆୟାତ

ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ - ଭାଷାକାଳିକା ପ୍ରଥମୋଭାଗଃ

ଉତ୍ତରରେ ଦେବନାଗରୀ ଲିପି ବା ନିଜଲିପି ଉଭୟ ଗ୍ରହଣୀୟ ।